

Forside

Eksamensopgave bachelor

Socialrådgiver Uddannelsen - 7. Semester - Modul 13

Semester:	7. Semester
Modul:	Modul 13
Gruppenr.:	21
Antal anslag:	141.483
Titel:	Fattige børnefamilier i Danmark
Engelsk Titel:	Families with children who live in poverty in Denmark
Dato:	2. januar 2020
Vejleder:	May-Britt Søndergaard Justesen

Navn:	Julie Borregaard Stride		
Studienr.:	20165386	Studentmail:	jstrid16@student.aau.dk
Navn:	Charlotte Løndal Jensen		
Studienr.:	20166896	Studentmail:	cje16@student.aau.dk
Navn:	Anne Katrine Haagensen		
Studienr.:	20166450	Studentmail:	ahaage16@student.aau.dk

02-01-2020

Fattige børnefamilier i Danmark

- En kvalitativ undersøgelse af socialrådgiveres arbejde med fattigdom hos udsatte børn i Børne- og Familieforvaltningen

Charlotte Løndal Jensen
Julie Borregaard Stride
Anne Katrine Haagenzen

AALBORG UNIVERSITET
SOCIALRÅDGIVER UDDANNELSEN
7. SEMESTER
BACHELORPROJEKT

Forord

Vi vil først og fremmest rette en stor tak til vores vejleder May-Britt Søndergaard Justesen for hendes konstruktive kritik, reflekterende synspunkter og faglige engagement, som har hjulpet med at forbedre og forme dette bachelorprojekt. Tak for de gode råd og vejledning, som gjorde skrivningsprocessen mere effekt og bidrog til et bedre projekt. Ydermere ønsker vi at takke vores informanter for deres deltagelse, som dannede grundlag for projektets kvalitative undersøgelse.

Titel

Fattige børnefamilier i Danmark - En kvalitativ undersøgelse af socialrådgiveres arbejde med fattigdom hos udsatte børn i Børne- og Familieforvaltningen

Engelsk titel

Families with children who live in poverty in Denmark - A qualitative study of the social worker in the Children and Family field who works with child poverty

Antal anslag: 141.483

Dato: 02/01-2020

Sted: Aalborg Universitet

Uddannelse: Socialrådgiver Uddannelsen

Vejleder: May-Britt Søndergaard Justesen

Projektets forfattere:

Anne Katrine Haagenen: Anne Katrine Haagenen

Charlotte Løndal Jensen: Charlotte Ljensen

Julie Borregaard Stride: Julie Stride

Indholdsfortegnelse

Forord.....	1
<i>Interviewguide - Bilag nr. 1</i>	4
<i>Transskriberede interviews</i>	4
<i>Kirsten - Bilag nr. 2</i>	4
<i>Mathilde - Bilag nr. 3</i>	4
<i>Fortrolighedserklæring - Bilag nr. 4</i>	4
<i>Samarbejdskontrakt - Bilag nr. 5</i>	4
Abstract.....	5
Indledning.....	6
Problemfelt.....	7
<i>Børnekonventionen og Barnets Reform</i>	8
<i>Fattigdom i et historisk perspektiv</i>	9
<i>Statistik over antallet af børn, der lever under fattigdomsgrænsen i Danmark</i>	11
Figur 1 - Antal børn, der lever under fattigdomsindikatorerne.....	11
<i>Lovgivning på børne- og familieområdet</i>	12
Forebyggende foranstaltninger.....	12
Særlig støtte til børn og unge.....	13
<i>Relevans for socialrådgivere</i>	14
Lovgivningsmæssige muligheder.....	14
Problemformulering.....	15
Begrebsafklaring.....	16
<i>Fattigdom</i>	16
<i>Afsavn</i>	17
<i>Sociale problemer</i>	18
Afgrænsning.....	18
Metode- og analysestrategi.....	19
<i>Videnskabsteoretisk tilgang</i>	19
Hermeneutisk perspektiv.....	19
Abduktiv tilgang.....	20
Forforståelse.....	21
<i>Kvalitative interviews</i>	22
<i>Juridiske overvejelser og forskningsetik</i>	22
Projektets kvalitet.....	24
<i>Databearbejdning</i>	24
Interviewguide.....	25
Transskribering og kodning.....	25

Meningsfortolkning	26
Kodnings og meningsfortolknings processen	27
Teori.....	27
<i>Pierre Bourdieu</i>	28
Kapitaler	28
Habitus	28
Definition af socialt rum, felt og doxa	29
<i>Urie Bronfenbrenner</i>	29
Figur 2 - Den udviklingsøkologiske model	30
Mikrosystemet	30
Mesosystemet	31
Eksosystemet	31
Makrosystemet	31
Kronarsystemet	31
Analyse	32
<i>Præsentation af informanter</i>	32
<i>Socialrådgiveres viden og forståelse om fattigdom</i>	33
Opsporing af fattigdom	33
Sociale afsavn	34
Kulturelle oplevelser	36
Materielle afsavn	37
Konsekvenser af afsavn hos børn	39
<i>Socialrådgiverens arbejde med fattigdom</i>	40
Muligheder i arbejdet med fattige familier	40
Samarbejdspartnere	41
Italesættelse af fattigdom	48
Politiske tiltag og beslutninger	50
Konklusion	52
Handleforslag.....	54
<i>Optimering af samarbejde</i>	54
<i>Database</i>	55
<i>Skolesocialrådgivere</i>	56
Perspektivering.....	56
<i>“Kampen” for at finde informanter</i>	57
<i>Fattigdomsdiskursen i Danmark</i>	58
<i>Børnene mærker konsekvenserne af de politiske tiltag</i>	60
Litteraturliste.....	62

Bilagsoversigt

Interviewguide - Bilag nr. 1

Transskriberede interviews

Kirsten - Bilag nr. 2

Mathilde - Bilag nr. 3

Fortrolighedserklæring - Bilag nr. 4

Samarbejdskontrakt - Bilag nr. 5

Abstract

Child poverty is an increasing issue in Denmark. Even though Denmark is a welfare state it needs to be addressed and discussed. Surveys show that during the last couple of years, there have been an increasing number of poor families with children. Furthermore, the surveys show that children, who live in poverty experience privations. The purpose of this project is to examine how social workers in the Children and Family field apply their knowledge and understanding of poverty, when working with vulnerable children. In addition, the project will examine how social workers work with the subject poverty in practice and what their professional views are. Throughout this project, we used the hermeneutic method to interpret parts of our informants' statements, in order to form a whole with the purpose of putting the main problem into perspective. By using the hermeneutic method, the project will attempt to achieve a horizontal fusion in order to obtain a proper understanding of our informants' insight. The abductive approach will be used, since the project has had a shifting focus between being inductive and deductive. The projects theoretical background is based on Pierre Bourdieu's theory and Urie Bronfenbrenner's Ecological System Theory. These will be used in the analytical part of the project. Based on the project's analysis and the interviews conducted, it can be concluded that social workers have insight into the consequences children may face when growing up in poverty. Furthermore, they are aware of the privations and stigmatization children may experience. When it comes to children living in poverty it can be concluded that due to common law, social workers have limited options in regards to working with the subject poverty. Therefore, they must involve private and voluntary organizations in order to remedy children's privations. Additionally, the project revealed that social workers are working in various manners, when it comes to the subject poverty. Due to its findings, the projects contributes to the discussion of child poverty in Denmark and the role social workers have in this topic.

Indledning

Vores interesse for valg af emne til bachelorprojektet opstod på baggrund af en fælles undren over, at Danmark er en velfærdsstat, men at samfundet samtidig oplever en markant stigning i antallet af fattige børn. Danmark har generelt gode levevilkår og en høj materiel levestandard (Ekspertudvalget om fattigdom, 2013, s. 5), men fra 2016 til 2017 er børnefattigdommen steget med 12.000 børn i Danmark, hvilket er en kedelig rekord (Caspersen, 2018, s. 1).

I 2013 indførte den daværende socialdemokratiske regering en fattigdomsgrænse i Danmark, men den blev i 2015 afskaffet igen, af den daværende socialminister Karen Ellemann, under Venstre regeringen. Ellemanns begrundelse for afskaffelsen af fattigdomsgrænsen var, at man i socialpolitik ikke kunne bruge denne definition til noget, og at hun derfor ikke ville bruge flere ressourcer herpå. Desuden argumenterer hun for, at fattigdom ikke kun kan måles i kroner og øre, da hun i stedet ville fokusere på de sociale indsatser, for at få folk i arbejde eller uddannelse (Nielsen, 2015).

Den nye socialdemokratiske regering (2019) har dog planer om at genindføre og udvikle en ny fattigdomsgrænse. På trods af, at Danmarks Statistik allerede har udarbejdet en grænse for fattigdom som de kalder for SDG-mål¹, har statsminister Mette Frederiksen dog ingen planer om at gøre brug af den. Frederiksen ønsker i stedet en fattigdomsgrænse, der måler på reel fattigdom og mener ikke at grænsen udarbejdet af Danmarks Statistik, kan anvendes hertil. Mette Frederiksen mener, at den årlige disponible indkomst for en børnefamilie på 250.000 kroner, der betegner at man er fattig, er sat for højt og ønsker at udvikle en ny grænse, der kan måle på udviklingen af fattigdom (Korsgaard & Outzen, 2019).

Begrebet fattigdom er altså et omdiskuteret emne, der fortsat er oppe til diskussion. Det er et politisk relevant område at debattere, idet det berører mange mennesker. Der findes mange modstridende holdninger til fattigdomsproblematikken, hvilket også afspejles i politiske og samfundsmæssige debatter. Der er forskellige syn og reaktioner omkring fattigdom i samfundet, alt efter om det er børn eller voksne der rammes af det. Når fattigdom rammer voksne handler diskussionerne ofte om, at situationen er selvforskyldt (Sørensen, 2010, s. 1). Ofte kommer de politiske, faglige og almene diskussioner til at omhandle, at det er de voksnes eget ansvar at finde et job og at de selv er skyld i deres økonomiske situation. Dette argument

¹ SDG-mål vil blive uddybet i problemfeltet

kommer ikke frem, når der tales om børn. Børnene har ikke selv valgt den situation og det miljø de vokser op i, men er afhængige af deres forældres situation (Sørensen, 2010, s. 1). I Aktivlovens § 2, stk. 1 er det beskrevet, at enhver mand og kvinde har ansvar for at forsørge sig selv, sin ægtefælle og sine børn under 18 år. Heri er det understreget, at det er forældrene der har ansvaret for et barn.

Socialrådgivere er blandt en af de professioner, som har til formål at hjælpe de socialt udsatte børn i samfundet. Fattigdom er et omdiskuteret emne, når der tales om udsatte børn i Danmark. Det er paradoksalt at diskutere fattigdom i en velfærdsstat, da det er et fænomen der ikke burde eksistere, eftersom alle borgere har mulighed for at modtage sociale ydelser i Danmark. Socialrådgivere er ikke altid opmærksomme på fattigdom blandt børn, fordi det kan komme til udtryk på forskellige måder, eksempelvis som omsorgssvigt (Bo, Guldager & Zeeberg, 2017, s. 99). Socialrådgiverens viden, forståelse og arbejde omkring fattigdomsproblematikken hos børn er derfor relevant at undersøge nærmere, eftersom det er en udsat gruppe, der er i risiko for at opleve afsavn og stigmatisering, som følge af deres forældres økonomiske situation.

Problemfelt

På trods af at Danmark er et velfærdssamfund, har undersøgelser fra blandt andet Mødrehjælpen og Arbejderbevægelsens Erhvervsråd vist, at børnefattigdommen er et stigende problem. Børn der vokser op i fattige familier er en udsat gruppe, idet børnene har større risiko for at opleve vanskeligheder i form af afsavn, samt at vokse op under svære vilkår (Mødrehjælpen, 2019a).

Ifølge specialet *Fattigdom i børnehøjde - Børns oplevelser af en opvækst i fattigdom* fra 2010 skrevet af Heidi Sørensen (Sørensen, 2010), beskrives det at børn der lever i fattigdom oplever afsavn². Børnene får opfyldt de basale behov og har de almindelige fornødenheder, men lever meget begrænset derhjemme. Møblerne er ofte slidte og hjemmene er ofte dårlig vedligeholdt. Specialet påpeger, at børnene føler sig begrænsede af deres forældres økonomi, særligt når det kommer til fritidsaktiviteter og fødselsdage. Dette bliver beskrevet som et stort afsavn hos børnene. Ifølge Sørensen, bliver børnene ekskluderet fra fællesskabet, når de ikke har de samme muligheder og materielle goder, som andre børn, der kommer fra bedre vilkår. Denne eksklusion kan, ifølge Sørensen, blandt andet føre til mobning og en lav plads i hierarkiet, idet

² Afsavn vil blive uddybet nærmere under afsnittet *Begrebsafklaring*

børnene mangler de nødvendige materielle goder der skal til, for at indgå i det sociale fællesskab (Sørensen, 2010, s. 56-79).

I sammenhæng med specialet kan der suppleres med en analyse lavet af Børnerådet fra 2016, *Børn og unge, der lider af afsavn, udelukkes fra fællesskabet* (Børnerådet, 2016). Analysen har vist, at økonomiske forhold har betydning for, om børnene kan deltage i fritidsaktiviteter og fødselsdage. Dette har stor betydning for børnenes trivsel, da de føler sig ekskluderet, fordi de i fritiden ikke kan tage ud og spise, shoppe eller tage i biografen sammen med vennerne. Analysen peger desuden på, at fritidsaktiviteter og at holde fødselsdag er faktorer der har betydning for børnenes trivsel, da de derigennem lærer at danne relationer til jævnaldrende og føler sig som en del af fællesskabet. Analysen viser yderligere, at de børn der oplever afsavn i deres hverdag trives dårligere end deres venner. Børnerådets analyse påpeger også, at der er en sammenhæng mellem at børn der oplever afsavn føler sig kede af det, har mavepine og føler sig upopulære. Dette er faktorer der alle udgøre en væsentlig betydning for børns trivsel (Børnerådet, 2016, s. 3 og 5-8).

Børnekonventionen og Barnets Reform

I det følgende afsnit vil bachelorprojektet inddrage Børnekonventionen og Barnets Reform, for at understrege vigtigheden af børns vilkår i Danmark og hvordan børns rettigheder er blevet inkorporeret i den danske lovgivning.

Når der i Danmark kommer ny lovgivning inden for børne- og familieområdet, bliver der taget udgangspunkt i FN's Børnekonvention (Konventionen om Barnets Rettigheder), som blev vedtaget den 20. november 1989. I 1991 tiltrådte Danmark Børnekonventionen (Børnerådet, u.å.). Formålet med Børnekonventionen er, at alle børn i verden skal have de samme rettigheder. Konventionen gælder for alle børn i Danmark, som er under 18 år, uanset hvor barnet oprindeligt kommer fra. Børnekonventionen tager udgangspunkt i barnets bedste og er med til at sikre følgende (Børnerådet, u.å.):

- Børns grundlæggende rettigheder fx mad, sundhed og at de har et sted at bo.
 - Børns ret til udvikling fx skolegang, fritid, leg og information.
 - Børns ret til beskyttelse, fx mod krig, vold, misbrug og udnyttelse.
 - Børns ret til medbestemmelse, som fx indflydelse, deltagelse og ytringsfrihed.
- (Børnerådet, u.å.).

Efter Danmark tiltrådte Børnekonventionen, er der sket flere ændringer i den danske lovgivning på børne- og familieområdet. Konventionen er blevet inkorporeret i den danske lovgivning, så den passer til det danske samfund. Den vigtigste Artikel i Børnekonventionen er Artikel 3 (Red Barnet, u.å.), som også kommer til udtryk i Servicelovens³ § 46. Artikel 3, nr. 1 og nr. 2 beskriver, at barnets tarv altid skal komme i første række og at deltagerstaterne skal sikre barnets beskyttelse og omsorg.

I forhold til vores bachelorprojekt er Artikel 27 også relevant. Heri bliver det beskrevet, at ethvert barn har ret til den levestandard der kræves for barnets fysiske, psykiske, åndelige, moralske og sociale udvikling jf. Artikel 27, nr. 1. I Artikel 27, nr. 2, bliver det desuden beskrevet, at det er forældrene eller andre med ansvar for barnet, der har hovedansvaret for at sikre de levevilkår, som er nødvendige for barnets udvikling. Dette er ud fra forældrenes evne og økonomiske formåen, hvilket også ses i Aktivlovens § 2, stk. 1. I Artikel 27, nr. 3 er det beskrevet, at deltagerstaterne skal yde materiel bistand og give støtte i forhold til de forældre, der ikke har meget at give af (Udenrigsministeriet, 1992).

Udsatte børn i Danmark udgør en sårbar gruppe, men med indførelsen af Barnets Reform i 2011, kom der for alvor fokus på at forbedre vilkårene for udsatte børn (Servicestyrelsen, 2011). Formålet med indførelsen af reformen var, at sikre udsatte børn og unges trivsel og udviklingen af deres faglige og personlige kompetencer (Socialstyrelsen, 2017). Med Barnets Reform blev fokuset på børns opvækst specificeret. Reformen skulle erstatte Anbringelsesreformen fra 2006. I Barnets Reform er der fokus på, at alle børn skal have de samme opvækstmuligheder (Servicestyrelsen, 2011). Barnets Reform tager udgangspunkt i lovgivningen på børne- og familieområdet i Danmark og Børnekonventionen, da det er denne konvention vi som FN-medlemsland har pligt til at inkorporere i lovgivningen.

Fattigdom i et historisk perspektiv

I en undersøgelse af børnefattigdom i Danmark, lavet af Mødrehjælpen (Mødrehjælpen, 2019a) beskrives det, at fattigdommen blandt børnefamilier i Danmark de seneste år er steget markant. Ifølge Mødrehjælpen viser en opgørelse fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, at antallet af børn der lever i fattigdom er oppe på 64.500 i år 2019, hvilket er et rekord højt tal og en stigning der ikke ser ud til at falde igen (Mødrehjælpen, 2019a). Dog tilstræber den nye socialdemokratiske regering (2019), at hjælpe de fattigste børnefamilier og har sat et øget fokus

³ Serviceloven uddybes i afsnittet *Lovgivning på børne- og familieområdet*

herpå. Dette skal gøres med et nyt ekstra børnetilskud, der skal udbetales til de fattigste familier med børn under 15 år. Børnetilskuddet skal på kortere sigt forsøge, at komme børnefattigdommen til livs. Tilskuddet gives som et fast beløb hver måned, per barn til de forældre som modtager de laveste offentlige ydelser. Beløbet kan dog ikke overgå det samlede beløb forældrene modtog før kontanthjælpsloftet og stramningen af integrationsydelsen. Regeringen har afsat et årligt beløb hertil på en kvart milliard. Børnetilskuddet skal være et opgør mod kontanthjælpsloftet, integrationsydelsen og 225-timers reglen. Tilskuddet træder i kraft fra 1. januar 2020 med tilbagevirkende kraft fra 1. august 2019 (Lauritzen & Friis, 2019; Beskæftigelsesministeriet, u.å.; Hummelgaard, 2019).

Den politiske diskurs omkring fattigdom og samfundets syn herpå ændrer sig konstant. Den samfundsmæssige og politiske diskurs har undergået et diskursivt skift, hvor fattigdom førhen blev opfattet som en konsekvens af de strukturelle forhold i samfundet, men senere blev opfattet som et individuelt problem, hvor den enkelte person ikke kunne mestre sine livsbetingelser. Det nedenstående afsnit er et eksempel på et diskursivt skift der er sket med henblik på fattigdom i Danmark.

I slutningen af 1800-tallet opstod der i samfundet en fælles idé om, at fællesskabet bør tage sig af alle i samfundet og forbedre vilkårene for bestemte befolkningsgrupper, herunder fattige (Grønnow, 2013, s. 4). Dette førte til debatter om fattigdom generelt og årsagerne hertil. Ligeledes opstod der professionelle overvejelser om sociale problemer og hvordan disse kunne afhjælpes (Posborg, Nørrelykke & Antczak, 2016, s. 20). I 1950'erne og 1960'erne var den almene opfattelse ligeledes, at sociale begivenheder var et samfundsskabt problem, som skulle løses med hjælp fra det offentlige. Der skete dog et skift i slutningen af 1980'eren, under Shlüter-regeringen og især under Nyrup-regeringen, der strammede op i arbejdsmarkedspolitikken, hvilket skabte en udbredt Workfare opfattelse (Lund, 2012, s. 9-10) der lyder, "man skal yde, før man kan nyde" (Bømler, 2015, s. 131). Det er dermed tydeligt at se, hvordan det danske samfund har undergået et diskursivt skift, i forhold til opfattelsen af fattigdom. Selvom Danmark er et velfærdssamfund, der bygger på en central målsætning om at sikre lige vilkår for alle, findes der dog stadig ulighed i samfundet (Ekspertudvalget om fattigdom, 2013, s. 25).

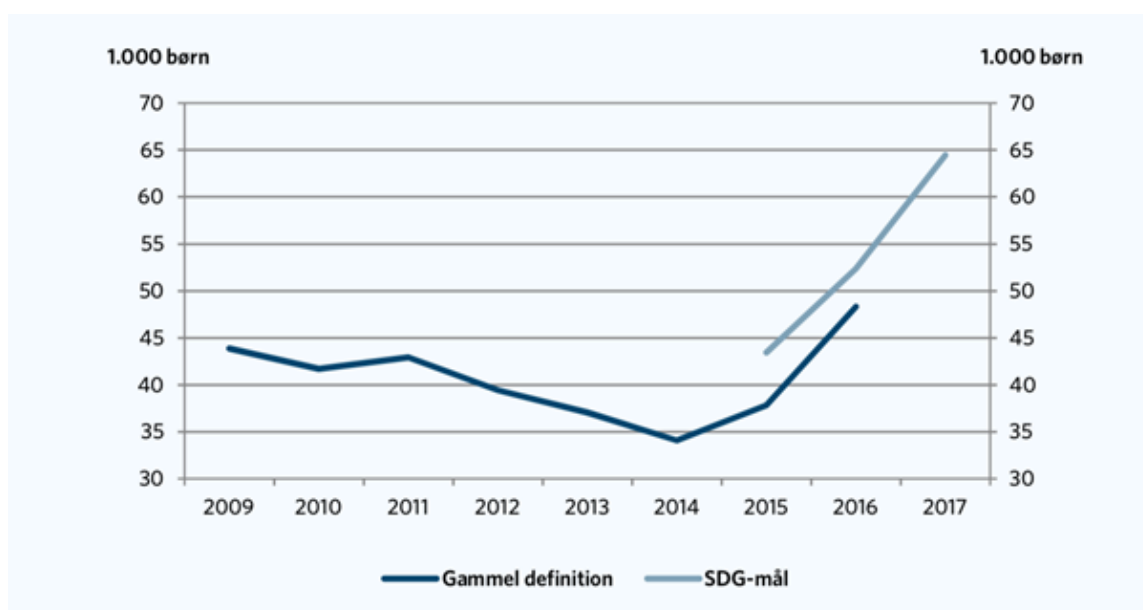
Diskursen ændrer sig hele tiden og bliver desuden påvirket af den gældende lovgivning og socialpolitikken. Det nye midlertidige børnetilskud til de fattigste børnefamilier i Danmark,

som regeringen har planer om at indføre i 2020, er et eksempel på et diskursivt skift, der er ved at ske i den danske politik, i forhold til emnet fattigdom (Hougaard & Højbjerg, 2015, s. 420).

Statistik over antallet af børn, der lever under fattigdomsgrænsen i Danmark

Børnefattigdommen i Danmark har nået et tårnhøjt niveau (Caspersen, 2018, s. 2-3) og gennem bachelorprojektets problemfelt er det gjort tydeligt, at børnefattigdom er et stigende problem i Danmark. Børnenes situation er afhængig af forældrenes indkomstniveau og særligt de yngre og enlige forsørgere, er blevet hårdt ramt af lovændringerne siden 2014 (Mødrehjælpen, 2019a). Med den nye kontanthjælpsreform i 2014, integrationsydelsen i 2015, kontanthjælpsloftet og 225-timers reglen i 2016, gjorde det at flere forsørgere blev ramt af disse ændringer.

Figur 1 - Antal børn, der lever under fattigdomsindikatorerne

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistiks registre (Caspersen, 2018, s. 3)

Den mørkeblå kurve på figur 1, viser antallet af fattige børn i Danmark efter den tidligere fattigdomsgrænse, som Venstre regeringen afskaffede i 2015. Danmark har siden 2015 ikke haft en officiel fattigdomsgrænse, men Danmarks Statistik har valgt at lave nye fattigdomsindikatorer, på baggrund af FN's Verdensmål fra 2015, om at afskaffe fattigdom. De nye indikatorer er udviklet med en indikation for relativ fattigdom⁴, formue- og

⁴ Relativ fattigdom vil blive uddybet nærmere under afsnittet *Begrebsafklaring*

lavindkomstgrænse og økonomisk sårbarhed, som har en betydning for hvornår forsørgere kan karakteriseres som fattige (Danmarks Statistik, 2018b).

De nye indikatorer kaldes SDG-mål, som står for *Sustainable Development Goals*, og er den lyseblå kurve på *figur 1*. SDG-målet definerer fattigdom efter et år og ikke tre år, som den gamle fattigdomsgrænse gjorde, hvor familien skulle have været fattig i tre år (Caspersen, 2018, s. 2-3; Danmarks Statistik, 2018b).

Det kan formodes, at der er en sammenhæng mellem de politiske tiltag og stigningen af børnefattigdommen i Danmark, eftersom tiltagene på beskæftigelsesområdet trådte i kraft fra 2014. På *figur 1* kan det ses, at antallet af børn der lever under fattigdomsindikatorerne er stigende efter 2014. Det kan derfor antages, at stramningerne på beskæftigelsesområdet påvirker børnenes forældre, som bliver fattigere og dermed påvirker børnene. Dog var antallet af fattige børn faldende fra 2011 til 2014. Dette kan begrundes med, at Barnets Reform (Servicestyrelsen, 2011) blev etableret, hvilket gjorde at der opstod et større fokus på udsatte børn og deres trivsel. Det kan yderligere formodes, at de politiske tiltag har haft en stor betydning for børnene, idet der nu er flere børn der lever under SDG's nye fattigdomsindikatorer (Caspersen, 2018, s. 2-3).

Lovgivning på børne- og familieområdet

I dette afsnit vil lovgivningen, som socialrådgivere på børne- og familieområdet arbejder ud fra, blive beskrevet. Lovgivningen er essentiel for socialrådgivere, idet det er de retningslinjer de har beføjelser til at arbejde ud fra. Socialrådgivere som arbejder indenfor børne- og familieområdet, er forpligtet til at hjælpe børn der har problemer. Dette kan gøres på forskellig vis afhængig af, hvor stort behovet for hjælp er. Der findes både forebyggende indsatser og foranstaltninger, samt særlig støtte til udsatte børn.

Forebyggende foranstaltninger

Socialrådgivere i Børne- og Familieforvaltningen arbejder hovedsageligt ud fra Serviceloven (SEL). Når forvaltningen får en underretning eller på anden måde får information om, at et barn mistrives, skal socialrådgiveren vurdere, om barnet har behov for en forebyggende indsats jf. SEL § 11, eller om der skal laves en børnefaglig undersøgelse jf. SEL § 50. I SEL § 11 er der beskrevet hvilke forebyggende foranstaltninger, som kommunen kan hjælpe familierne, barnet eller den unge med. Ifølge SEL § 11, stk. 3 kan kommunen tilbyde 1) konsulentbistand både i forhold til barnet og familien, 2) netværks- eller samtalegrupper til barnet og familien,

3) rådgivning omkring familieplanlægning og 4) andre indsatser, der har til formål at forebygge vanskeligheder hos familien eller barnet. Desuden har kommunen mulighed for, at tilbyde økonomisk støtte til fritidsaktiviteter til børn, der har behov for særlig støtte jf. SEL § 11, stk. 6.

Særlig støtte til børn og unge

Formålet med at yde støtte til udsatte børn og unge er beskrevet i SEL § 46, som er formålsparagraffen. Det første formål er, at børn kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv, som deres jævnaldrende. Støtten skal ydes med henblik på, at sikre barnets bedste og skal have til formål at sikre kontinuitet i barnets opvækst og at barnet har et trygt omsorgsmiljø, med nære og stabile relationer til voksne. Det andet formål er, at barnets personlige udvikling skal sikres i forhold til udvikling og opbygning af kompetencer, så barnet kan indgå i sociale relationer. Det tredje formål er, at understøtte barnets skolegang og muligheder for at gennemføre en uddannelse. Det fjerde formål er, at barnets sundhed og trivsel skal fremmes. Det femte formål er, at forberede barnet til et selvstændigt voksenliv jf. SEL § 46, stk. 1, nr. 1-5. Formålsparagraffen beskriver desuden at støtten skal være tidlig og helhedsorienteret, så problemet så vidt muligt kan forebygges og afhjælpes i hjemmet eller nærmiljøet. Vurderingerne skal være konkrete, individuelle og tilrettelægges efter familiens og barnets behov jf. SEL § 46, stk. 2. Desuden skal støtten bygge på barnets egne ressourcer og barnets synspunkter skal altid inddrages med en passende vægt, i forhold til barnets modenhed og alder jf. SEL § 46, stk. 3.

Hvis det vurderes, at den forebyggende foranstaltning jf. SEL § 11 ikke er tilstrækkelig og barnet har behov for særlig støtte, skal socialrådgiveren påbegynde en børnefaglig undersøgelse jf. SEL § 50. Lovgivningen i forhold til særlig støtte til børn og unge er beskrevet i kapitel 11 (§§ 46-75) i Serviceloven. Formålet med den børnefaglige undersøgelse er, at kommunen skal anlægge en helhedsbetragtning af barnet. Undersøgelsen skal indeholde information omkring barnets udvikling og adfærd, familie-, skole-, sundheds- og fritidsforhold, venskaber og andre relevante forhold. En eller flere af punkterne kan undlades, hvis det vurderes, at informationerne ikke er relevante for det pågældende barn jf. SEL § 50, stk. 2.

Relevans for socialrådgivere

Fattigdom i Danmark anses som et socialt problem⁵ og gruppen udgøres ofte af sårbare og udsatte borgere (Jensen & Schiermacher, 2016, s. 118-120). Som socialrådgivere er det vores opgave, at hjælpe mennesker i udsatte positioner, så de kan opnå de samme muligheder som resten af befolkningen.

Socialrådgiverens professionsgrundlag har blandt andet til formål, at afhjælpe fattigdom og hjælpe de udsatte borgere: "I solidaritet med dem, der er dårligt stillede, bestræber professionen sig på at afhjælpe fattigdom, frigøre udsatte og undertrykte og fremme social inklusion og social samhørighed" (Mujinovic, 2018, s. 30). Socialrådgivere kan bestræbe sig efter, at gøre dette gennem socialfaglige indsatser og økonomisk støtte. I forhold til børnene er det vigtigt, at socialrådgivere griber problemerne an tidligt, eftersom det kan få betydelige konsekvenser for barnet senere i livet. Børn der vokser op i fattigdom har større risiko for selv, at blive fattige senere i voksenlivet. Yderligere kan fattigdom have store omkostninger for samfundet og det er derfor vigtigt for socialrådgivere, at hjælpe denne udsatte gruppe (Børnerådet, 2016, s. 2).

Lovgivningsmæssige muligheder

Socialrådgivere har ikke mange muligheder når det kommer til lovgivningen, i forhold til at arbejde med fattigdom. Socialrådgivere på børne- og familieområdet kan ikke afhjælpe fattigdom, men kan arbejde med de følgevirkninger, som fattigdom har for børn. Når et barn kommer i kontakt med forvaltningen, er det på baggrund af en mistanke om, at barnet mistrives. Gennem Servicelovens (SEL) § 11 vurderes det, om barnet har behov for mere end en forebyggende foranstaltning, eller om der skal laves en børnefaglig undersøgelse jf. SEL § 50. I lovgivningen er der ikke mange steder, hvor der er hjemmel til at arbejde med børn der lever i fattigdom. Kommunerne har mulighed for at yde økonomisk støtte til fritidsaktiviteter til børn, der har behov for særlig støtte jf. SEL § 11, stk. 6. Dette kan være med til, at barnet opnår bedre trivsel. I et notat fra Aalborg Kommune beskrives det hvordan kommunen arbejder med SEL § 11, stk. 6. Forinden der tages stilling til at yde økonomisk støtte til fritidsaktiviteter til børn og unge, skal der være givet rådgivning og vejledning i forhold til frivillige organisationer for at se, om de kan varetage den økonomiske støtte. Hvis de frivillige organisationer ikke har mulighed for at varetage denne støtte, kan kommunen lave en trangsvurdering, hvor de ser på om forældremyndighedsindehaveren har mulighed for at varetage udgifterne selv. Nogle af de ting som kommunen kan lægge vægt på i den faglige vurdering er, at barnet ikke er inkluderet

⁵ Socialt problem uddybes nærmere i *Begrebsafklaringen*

i fællesskabet, har problemer med selvværd eller relationsdannelse, er ensom eller mangler opbakning fra forældrene. Hvis nogle af disse kriterier er opfyldt har kommunen mulighed for, at give denne form for økonomisk støtte (Aalborg Kommune, 2018, s. 4-5).

Desuden har kommunen mulighed for at støtte familier med en indkomst på under 551.700 kroner årligt med et ekstra tilskud, så det kan blive billigere eller gratis at have barnet i et dagtilbud (Aarhus Kommune, 2019). Tilskuddet kaldes et økonomisk fripladstilskud. Et dagtilbud er med til at fremme børns trivsel, læring, udvikling og dannelse jf. Dagtilbudslovens (DTL) § 7, stk. 1. Dagtilbuddene giver børn mulighed for at danne sociale relationer til andre børn og lære at blive en del af fællesskabet, som stimulerer barnets udvikling og trivsel jf. DTL § 7, stk. 3-4.

I Danmark ydes der er et ordinært børnetilskud til alle børn under 18 år jf. Børnetilskudsloven (BTL) § 1, dog jf. § 5. Der kan yderligere ydes et ekstra børnetilskud, når barnet forsørges af en enlig forældre med fuld eller delvist forældremyndighed, uanset antallet af børn jf. BTL § 3. Foruden det ordinære og det ekstra børnetilskud, kan der ydes et særligt børnetilskud. Dette særlige børnetilskud ydes til børn under flere omstændigheder jf. BTL § 4 stk. 1-2, nr. 1-6. Der kan også ydes et tillæg til det særlige børnetilskud jf. BTL § 4 stk. 4-5.

Desuden har kommunerne mulighed for at samarbejde med frivillige og private organisationer og i de seneste år, er samarbejdet steget. De private og frivillige organisationer har mange forskellige tilbud, som kommunerne kan benytte sig af. Det kan være alt fra hjælp til at betale for fritidsaktiviteter, julehjælp, tøj, mad og ture til udsatte borgere (Center for frivilligt socialt arbejde, 2017).

Problemformulering

Som beskrevet i problemfeltet, udgør fattigdom et stigende problem i det danske samfund. På baggrund af socialrådgiverens professionsgrundlag, er en af socialrådgiverens opgaver at afhjælpe dette problem.

Dette bachelorprojekt ønsker at bidrage med viden om, hvordan socialrådgivere i Børne- og Familieforvaltningen bringer deres viden og forståelse om fattigdom i spil. Herudover ønsker vi at undersøge hvordan socialrådgivere arbejder med fattigdom hos udsatte børn.

Begrebsafklaring

Fattigdom

I Danmark defineres fattigdom, som en situation hvor én person, ufrivilligt, har vedvarende væsentligt dårligere livsvilkår end den øvrige danske befolkning. Det kan forholdsvis være på grund af, at personen mangler ressourcer og at personen har ringe eller ingen mulighed for selv at ændre sin situation (Rådet for socialt udsatte, u.å.).

Der skelnes mellem *absolut* og *relativ fattigdom*. Absolut fattigdom kan for eksempel være hungersnød eller ekstreme mangelsituationer i forbindelse med en naturkatastrofe. Den befolkningsgruppe der lever under absolut fattigdom, er den gruppe der lever under et eksistensminimum⁶ i forhold til behovet for eksempelvis mad, tøj og bolig (Bo, Guldager & Zeeberg, 2017, s. 100).

Vores bachelorprojekt tager derfor udgangspunkt i, at der ikke eksisterer absolut fattigdom i Danmark, grundet at der ikke burde være nogen i den danske befolkning, der lever under de ovenstående forhold, da alle har ret til hjælp fra staten. Vi er opmærksomme på, at der er familier i Danmark, der ikke har råd til tøj, mad og husleje, men vi mener ikke de lever under eksistensminimum, hvor de hverken har: tøj på kroppen, sulter over længere tid eller lever på gaden.

Peter Townsend definerer relativ fattigdom, som den fattigdom, der er med til at afskære personer fra det almindelige forbrug og fra at deltage aktivt i samfundet. Den relative fattigdom har derfor både en materiel forbrugs dimension og en samfundsmæssig dimension af medborgerskab. Begrebet dækker over en større opfattelse end det at mennesker kun skal have afdækket de basale fysiske behov for eksempelvis bolig, mad og tøj (Bo et. al., 2017, s. 100). Den tager ydermere udgangspunkt i, at mennesket er et socialt væsen, der har behov for at indgå i sociale roller. Den relative fattigdom opstår dermed, når det enkelte menneske ikke har den nødvendige økonomi til at kunne indgå i diverse roller (Müller et. al., 2015, s. 33-34). Desuden har fattigdom en kulturel dimension, hvor relativt fattige ofte har et lavere uddannelsesniveau og mangler ressourcer til at være en del af samfundets kulturelle aktiviteter (Bo et. al., 2017, s. 100).

⁶ “Den mindste indtægt en person eller familie kan opretholde livet for” (Gyldendal - Den Store Danske, 2009).

Danmarks Statistiks indikator for, at en person er relativ fattig er, hvis vedkommende er langt fra at have samme økonomiske muligheder og levevilkår, som størstedelen af den danske befolkning. Her bruger Danmarks Statistik begrebet *medianindkomst* (Danmarks Statistik, 2019). Medianindkomsten defineres på følgende måde: “Medianindkomsten er det beløb, hvor halvdelen af befolkningen har en lavere indkomst og halvdelen en højere indkomst” (Danmarks Statistik, 2019, s. 1).

Danmarks Statistik benytter begrebet lavindkomst, for den del af befolkningen, hvis indkomst ligger under 50 procent af medianindkomsten. Relativ fattigdom bliver målt på samme måde ud fra Danmarks Statistik og tager højde for formueforhold for den enkelte person (Danmarks Statistik, 2018b). Personer der hører under lavindkomstgruppen, men har en nettoformue⁷ på over 50 procent af medianindkomsten, vurderes ikke at være fattige, idet de burde kunne opretholde en rimelig levestandard på grund af deres formue (Danmarks Statistik, 2019, s. 1). For at befinde sig i kategorien som relativ fattig i Danmark, skal en enlig person med ét hjemmeboende barn have en indkomst under 13.017 kroner per måned, ifølge SDG-målet fra Danmarks Statistik (Mødrehjælpen, 2019a).

Afsavn

Afsavn beskrives som både materielle og sociale afsavn, som tager hensyn til de almindelige goder i samfundet og de almindelige levevilkår, for den generelle befolkning. De materielle afsavn kan betegnes som eksempelvis beklædning, mad, boligforhold og transport. Når der tages udgangspunkt i sociale afsavn, er det et kriterium, at disse afsavn er knyttet til økonomiske årsager. Sociale afsavn kendetegnes ved, at der ikke er mulighed for at deltage i sociale aktiviteter (Benjaminsen, Enemark & Birkelund, 2016, s. 70 og 77). Afsavn er noget der skal forstås i forhold til det omgivende samfund, da det er her normerne opstår. Det skal derfor ses i forhold til, hvad der kendetegnes som almene goder hos resten af den danske befolkning. Det er dermed også et begreb, der ændrer sig med tiden. Afsavn kan overordnet bruges til at måle konsekvenserne af økonomisk fattigdom (Benjaminsen et. al., 2016, s. 38-39). Dog kan den økonomiske grænse ikke alene bruges som indikation på, hvem der reelt lider af afsavn. Børn og voksnes afsavn kan have forskellige årsager eller konsekvenser. En af de ting der skiller sig ud ved børns afsavn er, at de er økonomisk afhængige af deres forældre.

⁷ “Nettoformuen er den samlede formue eksklusiv pension, men inkl. værdien af bil og bolig fratrullet samlede gæld” (Danmarks Statistik, 2019, s. 1)

Ofte vil børnene kunne mærke konsekvenserne af forældrenes afsavn og fattigdom, gennem deres forældres håndtering af økonomiske problemer (Benjaminsen et. al., 2016, s. 39-49).

Gennem bachelorprojektet skal begrebet fattigdom forstås som relativ fattigdom og afsavn, som beskrevet ovenfor, da det er det vi anser som relevant i Danmark.

Sociale problemer

Begrebet sociale problemer er et fænomen, som er et omdiskuteret emne. Der er en udbredt opfattelse af, hvad begrebet omfatter, men der er ikke nogen endegyldig definition (Meeuwisse & Swärd, 2014, s. 21). Dog tager mange definitioner deres udgangspunkt i, at sociale problemer kan kobles til samfundet og dets strukturer.

I dette bachelorprojekt defineres et socialt problem, som noget der af samfundet opfattes som problematisk og går imod den almene opfattelse af, hvad der betragtes som værende normalt og acceptabelt (Meeuwisse & Swärd, 2014, s. 37). For at noget kan betegnes som værende et socialt problem, er det ifølge de fleste definitioner, en forudsætning, at et vist antal personer er påvirket af det givne problem, således at der er tale om en gruppe. Ligeledes er det en nødvendighed, at problemet også bliver anset, som et problematisk fænomen af en større del af befolkningen (Meeuwisse & Swärd, 2014, s. 38).

Afgrænsning

Dette bachelorprojekt har fokus på, hvordan socialrådgivere i Børne- og Familieforvaltningen bringer deres viden og forståelse om fattigdom i spil og hvordan de arbejder med fattigdom hos udsatte børn i praksis. Projektet vil ikke gå i dybden med de specifikke grunde til at familierne er fattige, da det ikke er forældrenes baggrund og situation, som er projektets fokus.

Projekts undersøgelsesfelt er udsatte børn, der opvokser i fattige familier i Danmark og vores fokus er på socialrådgivere i Børne- og Familieforvaltningen, der arbejder med denne gruppe. Vi har valgt at interviewe socialrådgivere, der arbejder i Børne- og Familieforvaltningen, eftersom de arbejder inden for området og kan være med til at belyse vores problemformulering. Interviewene skal være med til at give et indblik i hvordan de individuelt arbejder med fattigdom, eftersom det er dem der arbejder med udsatte børn. Socialrådgivere kan ikke beskæftige sig direkte med fattigdom som et problem, men må arbejde med problemet på andre måder. Vi ønsker at finde ud af, om fattigdom italesættes og arbejdes med i kommunerne, hvis det er en af problemstillingerne, der er i forhold til barnet.

Metode- og analysestrategi

De følgende afsnit vil beskrive bachelorprojektets metodevalg. Det vil blive forklaret hvordan de forskellige metoder vil blive anvendt og hvilke tilgange vi vil arbejde ud fra i projektet. Desuden beskriver afsnittene hvilke overvejelser vi har gjort os som studerende, i forhold til bachelorprojektet og vores empiriindsamling.

Videnskabsteoretisk tilgang

Videnskabsteori er en meta-teori, der benyttes som redskab til at forstå forskellige forklaringer og definitioner af virkeligheden. Der findes forskellige videnskabsteoretiske perspektiver. De videnskabsteoretiske perspektiver hjælper således med at se på en bestemt del af virkeligheden ud fra en bestemt position (Ringø, 2016, s. 1-3). Vi vil benytte det hermeneutiske perspektiv, som vil blive beskrevet i det efterfølgende afsnit.

Hermeneutisk perspektiv

Ifølge det hermeneutiske perspektiv ses mennesket i dets kontekst med sine bestemte traditioner, meninger, opfattelser og fordomme, som de gennem deres liv har formet. Perspektivet bruges til at forstå menneskers gøre og laden, men med udgangspunkt i, at man kender til deres bagvedliggende og historiske begivenheder (Guldager, 2015, s. 119).

Ved at benytte dette perspektiv ønsker vi at komme bag ved den almene forståelse af de mønstre, som det enkelte menneske oplever. Derved fremanalyseres betydningen og meningen af de forskellige fænomener, som den enkelte er en del af, i samspil med de omgivelser som personen befinder sig i. Dette gør sig gældende i vores projekt, da vi gennem interviewene vil belyse, hvordan socialrådgivere bringer deres viden og forståelse om fattigdom i spil i deres arbejde med børn i udsatte familier. Desuden vil vi belyse hvordan de arbejder med dette i praksis. Ved at benytte det hermeneutiske perspektiv er vi altid bevidste om vores forforståelse, som er baseret på viden og erfaringer. Vi fortolker vores empiri ud fra vores forforståelse, som kommer til udtryk i vores interviews, når vi stiller spørgsmål. Efterfølgende overvejer vi informanternes svar som gør, at vi revidere vores forforståelse og stiller nye spørgsmål, som vi i vores analyse ser i sammenspil med relevant viden og teori. Til sidst kan vi opnå en horisontsammensmeltning, hvor vi opnår en forståelse for den andens forståelse. Disse forskellige forståelser ses i den hermeneutiske cirkel, hvor vi igen og igen reviderer vores forståelser og dermed opnår nye forståelser, af deres arbejde med fattigdom (Ringø, 2016, s. 4-5; Engen, Østergaard, Olsen, Ringø & Nielsen, 2016, s. 30).

Med det hermeneutiske perspektiv sætter vi vores forforståelse omkring socialrådgiverens arbejde med udsatte børn i spil, inden vi foretager vores interviews. Gennem vores interviews får vi revideret vores forforståelse, idet vi får indsigt i socialrådgiverens egen forforståelse om emnet. På baggrund af ovenstående vil vi få indsigt i informanternes forståelser og meninger, som vi efterfølgende vil undersøge ved at benytte meningsfortolkning⁸ og dermed opnå en horisontsammensmeltning. Derved danner vi, i samarbejdet med vores informanter, en ny forståelseshorisont (Ingemann, Kjeldsen, Nørup & Rasmussen, 2019, s. 206-208). Hvis den hermeneutiske cirkel skulle være anvendt optimalt, ville det være nødvendigt at geninterviewe projektets informanter, efter vi havde foretaget vores meningsfortolkning. Dette ville dermed kunne revidere vores forståelse og skabe en dybere indsigt i informanternes forståelse. Vi ville dog være nødsaget til at gentage denne proces i uendelighed, eftersom den hermeneutiske cirkel er uendelig.

Ifølge Anthony Giddens opstår der dobbelt hermeneutik, fordi vi som studerende undersøger og analyserer menneskers handlinger, værdier og forståelser, som vi tolker ud fra vores viden, forforståelse og teoretiske indsigt. Dermed er der tale om vores fortolkninger af vores informanternes fortolkninger. Når der er tale om en god fortolkning, god analyse eller god forklaring, kendetegnes dette ved at fange de karakteristika, der er centrale for informanternes forståelse for det givne problem. Den gode fortolkning består af, at forstå udsagnene og begreberne ved hjælp af teori. Gennem kodning og meningsfortolkning vil der være fokus på at undersøge informanternes forståelser og handlinger. Efterfølgende vil teorierne bringes ind i analysen, for at belyse deres forståelser af børns fattigdom og se på hvordan systemer omkring familien påvirker dem direkte og indirekte (Guldager, 2015, s. 119-120 og 132-133).

Abduktiv tilgang

I vores bachelorprojekt forventer vi, at bruge den abduktive tilgang. Den abduktive tilgang er præget af et samspil mellem den deduktive og den induktive tilgang, og med denne tilgang knyttes empiri sammen med projektets teoretiske perspektiver. Før interviewene har vi udvalgt en enkelt teori, som vi mener kan bidrage til analysen af vores primære og sekundære empiri i projektet. Med dette udgangspunkt er vi deduktive, da vi har overvejet hvilke teorier, der ligger godt op til de interviews, vi vil lave, og senere bruge teorien i analysedelen. Yderligere er vi induktive, når vi indsamler empiri til projektet. Den induktive tilgang bygger på en åbenhed

⁸ Dette vil blive beskrevet nærmere i afsnittet *Meningsfortolkning*

for ny teori efter vores interviews. Vi vil forholde os åbne for nye teorier, idet der kan opstå ny viden, som kan ændre og tilføje et nyt perspektiv til vores teoretiske tilgang. Gennem interviewene, kodning og meningsfortolkning får vi viden fra vores informanter og kan derefter vurdere, hvilken teori vi mener der er relevant som analysemetode. På baggrund af dette, vil projektet følge den abduktive tilgang, da vi veksler mellem at være deduktive og induktive, og tilpasser os til både teori og empiri (Thagaard, 2015, s. 184).

Forforståelse

Vi er bevidste om, at vi har en forforståelse inden vi starter vores indsamling af empiri, og at denne forforståelse kan præge den måde, hvorpå vi analyserer empirien og hvilke spørgsmål vi vælger at tage udgangspunkt i, i vores interviews. Vi er yderligere bevidste om, at vores forforståelse er med til at påvirke hvilke teorier og teoretikere vi vælger, men er åbne for andre teorier, hvis disse er mere egnede efter indsamlingen af projektets empiri.

Vi gik ind i projektet med en samlet forforståelse om, at socialrådgivere generelt har begrænsede muligheder i forhold til at arbejde med fattigdom, som et socialt problem. Dette vakte vores interesse og vi undrede os over, hvorfor ovenstående er tilfældet, når afhjælpning af fattigdom er en del af socialrådgiverens professionsgrundlag. Desuden havde vi yderligere en undren over, hvorfor børnefattigdommen i Danmark er steget, de seneste år, når Danmark er en velfærdsstat. I forhold til dette, bliver vores forforståelse af begrebet velfærdsstat sat på prøve, da en velfærdsstat skal give de samme muligheder til alle. Vores forforståelse i dette projekt bygger på en antagelse om, at socialrådgivere der arbejder med udsatte børn, i form af fattigdom, har individuel viden om denne problemstilling, der tager udgangspunkt i socialrådgiverens egen forforståelse. Ligeledes har vi en opfattelse af, at socialrådgivere i praksis formår at bringe denne viden i spil, hvis de anser dette som en problemstilling i den enkelte familie. Samtidig har vi en formodning om, at socialrådgivernes handlemuligheder, i forhold til at arbejde direkte med fattigdom, er begrænset. Derudover er vi bevidste om, at lovgivningen ikke konkret kan understøtte denne problemstilling. Socialrådgivere må derfor være opfindsomme i deres arbejde og tolke lovgivningen bredt.

Socialrådgiverens måde at arbejde med fattigdom på, vil være afhængig af den kontekst de befinder sig i og måden hvorpå den enkelte forvaltning vælger at italesætte fattigdom. Desuden spiller socialrådgiveres egne holdninger ind, i arbejdet med fattigdomsproblematikken.

Kvalitative interviews

Gennem de kvalitative interviews, skal der undersøges og indhentes viden om det emne, som vi er optaget af i forhold til vores bachelorprojekt. Den viden vi får fra interviewene, giver os mulighed for at analysere det senere i projektet. Vi skal gennem interviewene sørge for, at skabe en tryk relation til informanterne. Dette gøres ved at danne en tryk atmosfære og ved at være åbne overfor, hvad de fortæller. Ved at vi danner tryk rammer, håber vi på at informanterne har lyst til at tale med os og åbne op omkring deres arbejde (Ingemann et. al., 2019, s. 147-149).

Vi har i vores projekt valgt at lave enkeltinterviews med socialrådgivere fra Børne- og Familieforvaltningen i stedet for eksempelvis gruppe- eller fokusgruppeinterviews. Informanterne skal interviewes ved fysisk fremmøde, idet det er nemmere at indgå i en dialog med dem, samt at vi bedre kan aflæse deres nonverbale kommunikation (Ingemann et. al., 2019, s. 153-154).

I interviewene har vi valgt at gå ud fra en semistruktureret interviewguide. Vi har forberedt hvilke temaer samtalen skal omhandle, samt hvilke spørgsmål der skal stilles. Vi har dog mulighed for at fravige guiden og stille opfølgende, nye eller omformulerede spørgsmål til informanterne, så det dermed kan give os bedre indsigt i deres daglige arbejde med børn i udsatte positioner (Ingemann et. al., 2019, s. 158).

Der vil være tre studerende til stede under interviewene, hvoraf kun to af dem vil foretage interviewet. Den ene studerende vil være den primære interviewer og den sekundære interviewer kan hjælpe med opfølgende spørgsmål og vurdere om spørgsmålene er blevet besvaret ordentligt. Vi har valgt, at det skal være den samme studerende hver gang, der er den primære interviewer. Den tredje studerende vil observere den nonverbale kommunikation undervejs. Interviewene vil blive optaget med en diktafon og de to studerende der interviewer vil ikke notere undervejs, idet de ikke vil flytte fokus fra informanten. Vi er opmærksomme på, at vi først skal indhente samtykke fra vores informanter til optagelsen af interviewene og efterfølgende informere dem om, at de kan trække deres samtykke tilbage når som helst.

Juridiske overvejelser og forskningsetik

Igennem skrivefasen i bachelorprojektet, er der en del juridiske og forskningsetiske overvejelser. Dette omhandler blandt andet: behandling af personoplysninger, tavshedspligt, videregivelse af oplysninger og anonymisering.

Vi er som interviewere omfattet af reglerne i Databeskyttelsesforordningen, når vi indhenter informationer fra private eller offentlige ansatte, idet vi har pligt til at beskytte personoplysninger og udvekslingen af disse. Vi er også omfattet af Straffeloven § 264d, hvis vi uberettiget videregiver oplysninger om en andens private forhold. Når vi behandler personoplysninger fra vores interviews, skal vi anonymisere disse, så det ikke er muligt at identificere informanterne i vores analyse jf. Persondataloven. Dette indeholder desuden et forskningsetisk perspektiv, da vi har pligt til at holde socialrådgiverens identitet anonym. Det er vigtigt at oplysningerne fra vores interviews skal begrænses, så det kun er de nødvendige oplysninger vi bruger i analysen. Det er desuden vigtigt at overveje, hvordan vi formulerer interviewene, så de derved er relevante for projektet, men på samme tid skal informanten kunne nikke genkendende til indholdet. Når oplysningerne er færdigbehandlet skal de slettes, så det ikke er muligt at genskabe dem. Det er kun os som interviewere, der må have adgang til oplysningerne (Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd, 2002).

Som nævnt skal der indhentes samtykke, når vi skal interviewe informanterne og vi er opmærksomme på, at informanterne altid har mulighed for, at trække deres samtykke tilbage. Bliver dette tilfældet, må vi ikke længere behandle oplysningerne. Til informanterne, skal vi altid give vores kontaktoplysninger. Desuden skal de informeres om formålet med behandlingen af oplysningerne og hvordan disse skal anvendes (Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd, 2002).

Andre etiske overvejelser, som vi skal være opmærksomme på gennem bachelorprojektet er, at det er vigtigt, at vi som interviewere respekterer informanterne og deres udsagn. Det er vigtigt, at vi som studerende har sat os ind i de temaer og områder, som interviewene kommer til at omhandle, da vores informanter er uddannede socialrådgivere. Vi skal desuden være opmærksomme på, at det er os der skal korrigere og styre samtalen og ikke omvendt, selvom socialrådgiverne vi interviewer, er professionelle. Når interviewene er færdige, skal vi gå derfra med svar på de spørgsmål vi havde forberedt og ikke svar på andet, som ikke er relevante for vores opgave. Dog skal vi altid være åbne overfor informanternes synspunkter og input gennem interviewene (Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd, 2002).

Projektets kvalitet

De følgende afsnit omhandler, hvordan vi vil indsamle bachelorprojektets empiri gennem vores spørgsmål i interviewguiden. Desuden vil projektets kvalitet af de indsamlede informationer også indgå og herudover en beskrivelse af hvordan vi vil bearbejde denne empiri.

Databearbejdning

Før vi påbegynder indsamlingen af informationer til projektets interviews, er vi opmærksomme på at indsamle data af god kvalitet. Det antal af informanter, vi ønsker at anvende i projektet, er dermed to socialrådgivere eller flere, hvilket er med henblik på at skabe troværdige data. Ved at skaffe to eller flere informanter, giver det mulighed for at skabe indblik i, hvad en mindre del mener, fremfor kun en enkelt informant. Det giver dermed et bredere perspektiv på det vi ønsker at undersøge, ved at inddrage flere erfaringer og synspunkter (Thagaard, 2015, s. 176-177). Vi er bevidste om, at vores interviews ikke vil dække alle i målgruppen, men er et lille udsnit af, hvordan en mindre del arbejder. Desuden er vi klar over, at der vil være et ekspert-forhold mellem os og informanterne, da socialrådgiverne vi interviewer er uddannede og har mere erfaring end os, som studerende. Som studerende er vi nysgerrige på det område, vi gennem vores problemformulering ønsker at undersøge. Gennem interviewene vil vi sætte vores viden på spil og forholde os nysgerrige omkring, hvordan socialrådgiverfaget arbejder med fattigdom hos børn i udsatte familier. Informanterne har vigtig information, som vi kan bruge til vores analyse, men vi er også opmærksomme på, at det er muligt at informanterne ikke ønsker at være oprigtige i interviewene, hvis deres udsagn får socialrådgiverprofessionen til at fremstå negativt. Informanterne vil tolke og fortælle ud fra deres egne erfaringer, viden og forståelser. På den anden side, vælger vi som interviewere, hvad der er relevant at snakke om og hvad vi mener, der er relevant for vores projekt. Vi er bevidste om, at vi vil udvælge det fra interviewene, der er mest relevant for os og tolke det ud fra vores egne forståelser. Informanterne kan have en anden tolkning af, hvad de mener der er vigtigst. Dermed vil vi, gennem behandlingen af den indsamlede empiri, være opmærksomme på bekræftbarheden af vores data (Thagaard, 2015, s. 177).

Vi har valgt, at lave en samarbejdskontrakt og en samtykkeerklæring til vores informanter, som bliver sendt ud til dem inden interviewet. Den underskrevne samarbejdskontrakt og samtykkeerklæring indsamler vi inden interviewets start. Desuden udleverer vi en underskrevet

fortrolighedserklæring til hver informant før interviewet, som beskriver hvordan vi behandler den indsamlede data.

Interviewguide

Vi har, inden vores to interviews, udarbejdet en semistruktureret interviewguide. Vores interviewguide er semistruktureret, da vi har nogle spørgsmål, vi skal have besvaret, men vi er på samme tid åbne for, hvad informanterne fortæller os. Hvis informanterne fortæller noget, vi finder relevant for vores bachelorprojekt, har vi mulighed for, at spørge mere ind til dette.

Vi startede med at skrive spørgsmål ned hver især, som passede til vores problemformulering, det vi undrede os over, i forhold til vores interesser ved emnet og på baggrund af hvad vi gerne vil undersøge i vores interviews. Efterfølgende har vi sorteret og forenklet vores spørgsmål. Desuden har vi haft fokus på, at spørgsmålene ikke må være ledende og at de skal være åbne, således informanterne kan svare på dem, og komme med deres egne meninger, holdninger og erfaringer.

I vores interviewguide starter vi ud med overordnede spørgsmål angående hvor lang tid, vores informanter har arbejdet i Børne- og Familieforvaltningen. Efterfølgende har vi delt vores spørgsmål ind i overordnede overskrifter, og under hver overskrift kommer der spørgsmål, der er relevante hertil. Afslutningsvis vil vi spørge vores informanter, om de har mere at tilføje, inden vi afslutter interviewet. Dette gør vi for at være sikre på, at informanterne har fortalt det de ville.

Transskribering og kodning

Transskribering er en proces vi vil anvende i vores projekt, når interviewene skal omdannes fra lydfil med mundtlige udtalelser, til tekstform. Vi vælger at transskribere vores interviews ordret, hvilket vil inkludere at inddrage pauser som "...“ og eksempelvis udtryk såsom: "øh, ja og mhm...". Med henblik på det tidsmæssige perspektiv, vælger vi ikke at inddrage indledningen af vores interviews, hvor vi vil beskrive forløbet af interviewene for informanterne. Dele af interviewenes afslutning vil blive inddraget, da vi afslutningsvis spørger informanterne, hvorvidt de har noget ekstra, de ønsker at tilføje (Ingemann et. al., 2019, s. 199). Kommunerne vil blive beskrevet som "X-kommune" og desuden vil navne på eksempelvis projekter, steder og andet undlades, da det kan være med til, at andre vil kunne identificere vores informanter. Hvis dette bliver relevant, vil vi beskrive projekter som "X-projektet" eller

benytte “(...)”. Dette gøres for at sikre informantens anonymitet. Vi vil yderligere give informanterne nye navne, for at vedligeholde denne anonymitet.

Eftersom vi vælger at transskribere vores interviews til tekstmateriale, får vi mulighed for at lave kodninger. Dette er et redskab, som kan anvendes til at skabe orden og overskuelighed i vores materiale. Transskriptionen af vores interviews kan således blive opdelt i mindre dele og eksempelvis deles op i temaer (Ingemann et. al., 2019, s. 202-203). Vi vil efterfølgende benytte åben kodning til at transskribere. Dette gør vi ved at læse teksten igennem og efterfølgende give de enkelte afsnit overskrifter, da vi ikke før transskriberingen har lavet færdige kategorier. Dette vil være med til, at vi er åbne for temaer der optræder i interviewene, så vi senere kan koble teorien sammen med empirien (Ingemann et. al., 2019, s. 112). Kodning er dermed en teknik, der vil hjælpe os med at bryde store dele af vores empiriske materiale op i mindre dele og finde mening i det og andre generelle tendenser (Ingemann et. al., 2019, s. 202-203).

Meningsfortolkning

Når der bruges kodning bliver interviewene delt op i mindre dele. Efter kodningsprocessen vil der anvendes meningsfortolkning, som hører under det hermeneutiske perspektiv. Med det hermeneutiske perspektiv opnås der indsigt i informanternes meninger og forståelser. Meningsfortolkning bruges som et redskab til, at gå mere kritisk og dybere ind i informanternes udsagn. Vores forforståelser vil indgå indirekte i spørgsmålene til vores informanter og vil være med til at give en retning i analysen. Gennem kodning vil vi være perspektivisk subjektive, idet vi gennem interviewene og i det efterfølgende arbejde med dem, vil anlægge forskellige perspektiver på interviewpersonernes meninger. Hvert medlem af projektgruppen fortolker og stiller forskellige spørgsmål til transskriptionen. Dette vil bidrage med forskellige fortolkninger og give frugtbarhed og kraft til projektet. Hvis vi valgte at være ensidig subjektive, vil det få betydning for, hvordan vi gennem kodning vil lægge mærke til ting, der kan støtte vores egne konklusioner og ignorere udsagn, der vil pege i den modsatte retning. Dette vil betyde at vores projekt vil blive sjusket og upålideligt. Der vil derfor også være fokus på interviewpersonernes individualistiske fortællinger, som ses i den kontekst de befinder sig i. Dette vil give projektet større validitet, idet det er muligt at se på hvordan socialrådgiverne individuelt arbejder med fattigdom i den forvaltning de er ansat i. Meningsfortolkningen vil have fokus på en kritisk commonsense-forståelse af interviewpersonernes meninger. Vi vil fortolke interviewene bredt og have en kritisk tilgang til dem. Dermed kan vi have fokus på interviewets indhold eller på den socialrådgiver der udtaler det. Vi vil forstærke vores fortolkninger af informanternes udsagn, ved at bringe viden og teorier om fattigdom ind i analysen af interviewene. Vi forsøger

ikke at jage den egentlige mening, idet det kun vil føre til objektgørelse af det subjektive. Vi vil hellere udfolde og berige subjektive meninger og fortolkninger, som igen vil berige vore projekt og forstærke validiteten i det (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 267-283).

Kodnings og meningsfortolknings processen

Efter transskriberingen af interviewene vil de blive læst igennem gentagne gange med henblik på at skabe et overblik over, hvilke emner der gør sig gældende gennem interviewene og hvilke der går igen. Herefter vil vi tage udgangspunkt i de pågældende emner og kategorisere dem. Efterfølgende vil vi farvekode emnerne, hvori vi farver hvert emne en bestemt farve og samler disse under samme kategori. Vi vil flytte citaterne ind under de forskellige emner og skabe et overblik over dem.

Gennem meningsfortolkning vil vi taget udgangspunkt i hver af vores informanternes udsagn. Vi vil fortolke disse udsagn og forholde os kritiske til det de fortæller. Det gøres ved at diskutere og snakke om, hvordan vi hver især forstår deres udsagn. Dermed opnås der en fælles forståelse af udsagnene. Vi vil yderligere fortolke vores informanternes udsagn, ud fra det konkrete område de er ansat i og vi vil tage forbehold herfor. Vi vil således være opmærksomme på, hvilken betydning det kan have for deres udsagn.

Teori

I det følgende afsnit vil bachelorprojektets teorier blive præsenteret. Pierre Bourdieus teori og Urie Bronfenbrenners Udviklingsøkologiske model vil blive brugt til, at analysere vores interviews og den sekundære empiri. Bourdieu blev valgt før vi have foretaget bachelorprojektets interviews og vi var dermed deduktive, eftersom vi udvalgte hans teori før empiriindsamlingen. Bourdieu vil blive brugt til at analysere hvilke ressourcer børn fra fattige familier besidder og hvilken betydning det har for deres generelle trivsel og i samspillet med andre. Vi vil desuden anvende Bourdieu i forhold til socialrådgiverne og undersøge hvilket doxa, der gør sig gældende på socialrådgiverens arbejdsplads i forhold til emnet fattigdom.

Efter vores transskribering og meningsfortolkning blev det tydeliggjort, at der var andre emner som ikke kunne afdækkes ved brug af Bourdieus teorier. Emnerne lagde op til et andet perspektiv, hvorved vi valgte at benytte Bronfenbrenners model. Dermed har vi været induktive i den måde, hvorpå vi har valgt denne nye teori til projektet. Med Urie Bronfenbrenners udviklingsøkologiske model anvender vi en systematisk tilgang, hvori vi undersøger samspillet mellem de forskellige systemer børn begår sig i. Med udgangspunkt i barnet, ønsker vi at

undersøge hvordan systemerne har en gensidig påvirkning på hinanden og hvordan socialrådgiveren anvender den systemiske tankegang i praksis.

Pierre Bourdieu

Den franske sociolog Pierre Bourdieu bliver benyttet til at analysere projektets sekundære og indsamlede empiri, da mange af begreberne i hans teori er relevante hertil. Bourdieus teori har et kritisk perspektiv og tager blandt andet udgangspunkt i at analysere en række sociale forhold. Vi vælger derfor Bourdieu, idet vi mener at hans teori kan bidrage med en forståelse for, hvilke kapitalmæssige ressourcer børnene i fattige familier besidder og hvilken betydning det har for deres generelle trivsel og i samspillet med andre (Hansen, 2013, s. 93).

Samtidig ønsker vi at supplere med Bourdieus kritiske forståelse af samfundet, for at få indblik i hvordan samfundet bidrager til at skabe ulighed. Ifølge Bourdieu har strukturerne i samfundet en væsentlig betydning for, hvordan det enkelte individs placering i samfundet kan blive. Bourdieu mener desuden, at det er dem der sidder med magten, der kan definere hvordan virkeligheden skal se ud. Han refererer til det som ”den skjulte magt”, når staten griber ind og intervenere for eksempel gennem socialt arbejde (Hansen, 2013, s. 94).

Kapitaler

Pierre Bourdieu bruger begrebet *kapitaler*, som kan oversættes til ordet *ressourcer*. Han skelner mellem tre forskellige former for kapital: 1) *Økonomisk kapital*, der omfatter penge og andre materielle værdier. 2) *Social kapital*, der omhandler de ressourcer den enkelte besidder i form af sine sociale relationer, både uformelle og formelle. Denne kapital kan desuden tilføje det enkelte individ status, eftersom gode relationer og et stort netværk kan skabe gode uddannelses- eller jobmuligheder. 3) *Kulturel kapital*, som består af kulturel læring og viden om eksempelvis historie eller politik. Det kan eksempelvis også vise sig i form af et uddannelsesbevis. Kulturel kapital kan således tilegnes gennem uddannelse. Sproget har også en essentiel betydning i forhold til den måde man formulerer sig på, både verbalt og skriftligt. Hvis det sprog der tales i hjemmet eksempelvis stemmer overens med det sprog der tales i skolen, vil vedkommende have lettere ved at tilpasse sig. Denne kapital har stor betydning for hvordan det enkelte menneske klarer sig i samfundet (Videnskab.dk, 2008).

Habitus

Habitus kan forklares som værende noget den enkelte tilegner sig gennem livet og kan oversættes til erfaringer, adfærd og vaner. Habitus skabes ud fra det miljø den enkelte befinder

sig i. Det er ikke noget man er bevidst om, men det har stor betydning for de valg den enkelte træffer igennem livet. Ifølge Pierre Bourdieu er vores tanker og handlinger baseret på vores sociale baggrund. Habitus er dermed noget der tages med hjemmefra og bringes videre med i skolesystemet og er under konstant forandring, af de sociale rum, vi begår os i (Vilhjalmsdottir, 2005).

Definition af socialt rum, felt og doxa

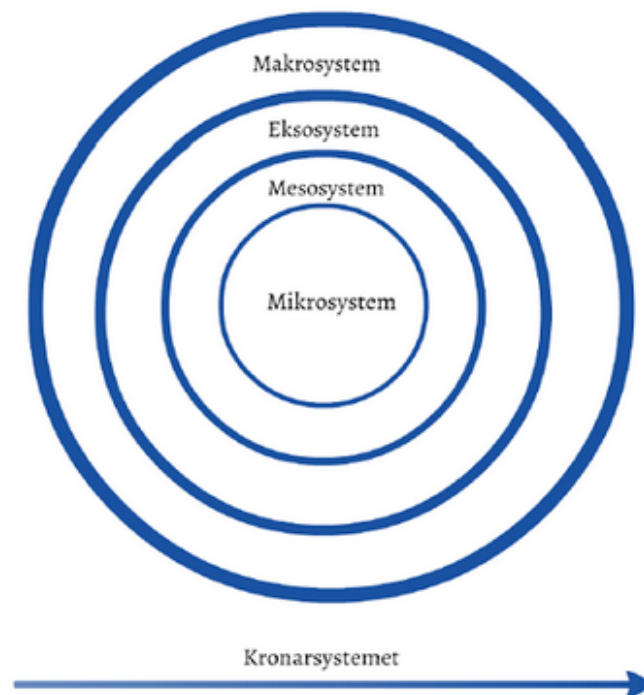
Ifølge Pierre Bourdieu skal samfundet ikke betragtes som en harmonisk helhed, men i stedet ses ud fra et konfliktteoretisk udgangspunkt. Det betyder at han anser samfundet, som noget der består af dele, altså *sociale rum*. Det sociale rum er opdelt i forskellige *felter*, som er delområder af det sociale rum. Felterne kan eksempelvis være institutionelle områder, såsom børnehaver og skoler eller politiske områder. Hvilke kapitaler der gør sig gældende, kommer an på det givne felt, vedkommende befinder sig i (Hansen, 2013, s. 98-99). Alle felter har hver deres *doxa*, som kan oversættes til uskrevne regler og koder. Det kan nærmere beskrives som feltets spilleregler, som den enkelte følger uden at tænke nærmere over det. Felter kan således også bindes sammen af fælles logikker (Hansen, 2013, s. 98).

Urie Bronfenbrenner

Psykologen Urie Bronfenbrenners *udviklingsøkologiske model* kan i vores projekt bidrage og understøtte vores problemformulering, i og med at vi gerne vil undersøge hvordan socialrådgiveren arbejder med udsatte børn, som lever i fattige familier og hvordan de derigennem bringer deres viden og forståelse om fattigdom i spil i deres arbejde. Den udviklingsøkologiske model er en systemisk model. Modellen kan være med til at danne grundlag for socialrådgivernes socialfaglige arbejde med udsatte børn. Den udviklingsøkologiske model kan være med til at afdække hvordan systemerne påvirker barnets trivsel, men kan dermed også bruges til at se på, hvordan systemerne dynamisk påvirker hinanden (Rask & Jakobsen, 2012, s. 13). I og med at socialrådgivere arbejder helhedsorienteret og systematisk, kan vi bruge Bronfenbrenners model gennem vores analyse. Gennem analysen af interviewene, vil vi undersøge hvordan barnet påvirkes af de forskellige systemer. Herudover vil vi se på, hvordan socialrådgiverne fra vores interviews er opmærksomme på den påvirkning systemerne har på hinanden og yderligere hvordan socialrådgiverne vælger at arbejde i forhold til dette.

Figur 2 - Den udviklingsøkologiske model

Den udviklingsøkologiske model

Kilde: Løvskov, 2015, s. 173

Den udviklingsøkologiske model består af fem systemer: *mikrosystemet*, *mesosystemet*, *eksosystemet*, *makrosystemet* og *kronarsystemet*, som gensidigt påvirker hinanden. Det betyder, at hvis der sker noget i ét af systemerne, kan det have en påvirkning på de andre systemer. Systemerne ændres og udvikles over tid, idet mennesket altid er i udvikling (Løvskov, 2015, s. 172).

Mikrosystemet

Mikrosystemet beskriver barnets direkte interaktion med personer eller ting, eksempelvis et computerspil. Mikrosystemerne kan være relationerne mellem barnet og forældre, venner i skolen og fritiden eller interaktionen mellem barn og lærer. Mikrosystemet beskriver de miljøer, som barnet er en del af og interagerer i. Dette ses som barnets udviklingsrum. Barnets udvikling ses både i dets interaktion med den nære familie, men også i forhold til barnets venner og forholdet mellem barnet og pædagogen i børnehaven. I mikrosystemet tages der udgangspunkt i om barnet har mulighed for at udvikle sig på tilsvarende vis med andre børn (Rask & Jakobsen, 2012, s. 10-11).

Mesosystemet

Mesosystemet beskriver forholdet mellem de forskellige mikrosystemer. Dette ses eksempelvis som samarbejdet mellem forældre og socialrådgivere, lærer, pædagoger eller mellem fraskilte forældre. Mesosystemerne kan have stor betydning for barnets udvikling og trivsel, hvis der sker uoverensstemmelser i samarbejdet mellem de forskellige mikrosystemer. Børn er en del af flere miljøer, hvori der er forskellige regler, normer og adfærd. Hvis der er konflikter eller uoverensstemmelser mellem miljøerne, får det betydning for, om barnet kan udvikle kompetencerne til at omstille sig og udvikle en god situationsfornemmelse eller får vanskeligheder ved det. Eksempelvis hvis barnet observerer at forældrene taler grimt om pædagogen i børnehaven eller hvis de fraskilte forældre kritiserer hinanden, imens barnet er til stede. Hvis barnet derimod oplever anerkendelse i samspillet mellem mikrosystemerne betyder det, at barnet kan udvikle sig positivt (Rask & Jakobsen, 2012, s. 11-12).

Eksosystemet

Eksosystemet udgør de situationer eller sammenhænge, som indirekte har indflydelse på barnets udvikling. Forældrenes arbejdsplads kan være et af de steder, som kan påvirke barnet indirekte. Hvis forældrene ikke trives, føler sig utrygge eller på anden måde ikke er tilfreds med sit arbejde, kan det få betydning for forældrenes samspil med barnet. Yderligere kan lærernes, socialrådgivernes eller pædagogernes trivsel på deres arbejde få betydning for, hvordan de kan rumme barnets signaler eller på anden måde være åbne overfor barnet og kunne interagere eller danne en relation til det (Rask & Jakobsen, 2012, s. 12).

Makrosystemet

Makrosystemet indeholder traditioner, specifikke historiske værdier eller mønstre, som har betydning for, hvordan man som menneske tænker og lever sit liv. Dette kan blandt andet ses i lovgivningen, hvori der er beskrevet kravet med inddragelse af barnet. Eksempelvis kan økonomiske prioriteringer få betydning for normeringer i børnehaver, hvilket indirekte får betydning for barnets omsorgsmuligheder (Rask & Jakobsen, 2012, s. 12-13).

Kronarsystemet

Kronarsystemet eller *tidssystemet* har tre tidsperspektiver. En personlig tidslinje, som beskriver menneskets livsforløb fra fødsel til død. En historisk tidslinje, som omhandler menneskets

livsløb set i en historisk epoke. Den sidste er generationslinjen, som kommer til udtryk ved menneskets placering i sin generation (Rask & Jakobsen, 2012, s. 13).

Under kronarsystemet vil der i bachelorprojektets analyse blive taget udgangspunkt i den historiske tidslinje, grundet at socialrådgivernes udtalelser i interviewet lægger op til deres syn på fattigdom i det nuværende samfund. De to andre tidssystemer inddrager vi ikke, eftersom vi ikke mener at de er relevante for projektet.

Analyse

I det følgende afsnit vil vi analysere vores indsamlede empiri, der omfatter interviews og vores sekundære empiri, i form af rapporter og projekter, i forhold til børnefattigdom i Danmark. Vi vil benytte Pierre Bourdieus teori og Urie Bronfenbrenners udviklingsøkologiske model. Projektets interviews vil blive anvendt med henblik på, at analysere hvordan socialrådgivere i Børne- og Familieforvaltningen bringer deres viden og forståelse om fattigdom i spil. Yderligere vil det blive undersøgt, hvordan socialrådgivere arbejder med fattigdom hos udsatte børn. Projektets sekundære empiri vil løbende blive bragt i spil i analysen, for at få et perspektiv på hvordan fattigdomsproblematikken påvirker børn i Danmark.

Præsentation af informanter

Begge af projektets informanter er fra den samme kommune og er ansat i samme forvaltning, men arbejder indenfor to forskellige områder. Informant nummer 1 er Kirsten, som har arbejdet på børne- og familieområdet i 10 år. Kirsten er en del af et projekt i X-kommune, hvor hun samarbejder med socialrådgivere fra beskæftigelsesområdet i forhold til familier, der har en sag i både Børne- og Familieforvaltningen og Beskæftigelsesforvaltningen. For at være en del af dette projekt, skal den ene eller begge forældre være aktivitetsparate jf. Beskæftigelseslovens (LAB) § 2, stk. 3 eller modtage ressourceforløbsydelse jf. LAB § 2, stk. 11. Familien skal have et eller flere børn, som har en aktiv sag i Børne- og Familieforvaltningen.

Informant nummer 2 er Mathilde, som arbejder på børne- og handicapområdet. Mathilde har arbejdet inden for børne- og familieområdet i cirka 10 år. Yderligere fortæller Mathilde, at hun har arbejdet inden for børne- og handicapområdet, de sidste 5 år, og har tidligere arbejdet på børne- og familieområdet. Mathilde fortæller forinden interviewet, at hun på nuværende tidspunkt har barselsorlov, og har været det i halvandet år.

Socialrådgiveres viden og forståelse om fattigdom

Før der arbejdes med fattigdom, som en problemstilling i familier med udsatte børn, er det først og fremmest nødvendigt at opspore tegnene herpå. Når først disse tegn er spottet, bliver det muligt for socialrådgivere at arbejde med det, som en problemstilling. Socialrådgiveres viden og forståelse om tegnene ved fattigdom, er derfor vigtige. Gennem interviewene med vores to informanter, ønskede vi at klargøre socialrådgivernes forståelse og viden herpå og hvordan dette bliver bragt i spil.

Opsporing af fattigdom

I interviewet med Mathilde beskriver hun, at nogle familier er gode til at sætte en facade op og skjule den situation de befinder sig i. Nogle familier har fokus på at skjule deres fattigdom for deres mikro- og mesosystemer. Disse systemer kan blandt andet bestå af familiens netværk, socialrådgivere og skolen, samt samspillet mellem disse systemer. Mathilde fortæller:

“(…) så er det lidt mere vigtigt at man har de der ting og så køber man dem på klods ... selvom man ved at man ikke kan betale dem...øh...fordi det er sådan noget med en eller anden mærkelig facade man skal have oppe og hvis man har det der, så er man mere normal (...)” (Interview 2, s. 26-27, Bilag nr. 3).

Hvis familierne sætter en facade op, kan det være svært for socialrådgivere at opspore fattigdom, før socialrådgiveren har været på hjemmebesøg. Som Mathilde beskriver, bruger nogle familier penge på ting de ikke har råd til, for at virke mere normale udadtil. Normen i samfundet er, at det er moderne at have for eksempel den nyeste mobil. For at familien ikke skal blive stigmatiseret eller føle sig anderledes, kan forældrene vælge at købe ting de ikke har råd til på afbetaling. Derved kan familien opretholde facaden. Det kan derfor være nødvendigt for socialrådgivere at tage på hjemmebesøg, for at opspore fattigdom. Ved at socialrådgivere kommer hjem til familien, kan de forhåbentlig komme bag den facade, som familien har opsat, ved blandt andet at italesætte hvad de ser.

Socialrådgivere på børne- og familieområdet skal lave en børnefaglig undersøgelse, når det vurderes at der skal iværksættes mere end en forebyggende foranstaltning. Den børnefaglige undersøgelse kan være et redskab til, at socialrådgivere kan opspore fattigdom. Den

børnefaglige undersøgelse er et lovgivningsmæssigt krav, som er vedtaget af makrosystemet (regeringen). Den børnefaglige undersøgelse er et eksempel på, hvordan makrosystemet påvirker mikro- og mesosystemet, eksempelvis familier, børn og deres netværk. I den børnefaglige undersøgelse, belyses barnets mikrosystemer i samspillet med hinanden. Barnet ses blandt andet i samspillet med dets forældre, venner og lærere, men belyser også samarbejdet mellem barnets mikrosystemer, som for eksempel skolen og hjemmet. Derved belyser den børnefaglige undersøgelse på de mesosystemer, som mikrosystemerne danner.

I interviewet med Kirsten, fortæller hun følgende i forhold til den børnefaglige undersøgelse:

”(...) man kan lave nogle observationer i hjemmet men...men man beskriver altid når man er ude i et hjem, altså hvad er det for et hjem man ser og man kan jo skrive, det spartanske indrettede, det er udbredt slidt eller sådan nogle ting og så plus så har vi jo også ... i den sidste omkring økonomiske forhold, hvad er deres forsørgelse og sådan nogle ting (...) eller er de på langvarig kontanthjælp eller (...) på den måde, så det det er jo en del af den børnefaglige undersøgelse” (Interview 1, s. 4, Bilag nr. 2).

Citatet beskriver, at via hjemmebesøg kan Kirsten observere hvordan familien bor. Besøget kan være med til at give et indblik i familiens situation. Ved at lave observationer af blandt andet møblernes udseende, indretningen i hjemmet, om der er mad i køleskabet eller om børnene har sæson svarende tøj, kan socialrådgiveren få et indtryk af familiens situation. Herved har socialrådgiveren mulighed for at opspore fattigdom og komme bag den facade familien muligvis sætter op.

Sociale afsavn

Informant 1, Kirsten, vælger at inddrage fattigdom som en væsentlig problemstilling hos børnefamilierne, i praksis. Under interviewet med Kirsten udtrykker hun, hvor vigtig deltagelse i eksempelvis fritidsaktiviteter er, for børns udvikling: “(...) vi har de her muligheder, for vi ved at det er så vigtigt, vi ved jo at at børn der har et aktivt fritidsliv, de udvikler sig (...) i en positiv retning (...) frem for dem der ikke har (...)” (Interview 1, s. 18, Bilag nr. 2). Citatet giver indblik i Kirstens forståelse for vigtigheden af, at børn har mulighed for at deltage i fritidsaktiviteter med andre børn og indgå i et socialt fællesskab.

Kirsten nævner desuden, hvordan det sociale samspil kan bidrage til at skabe positiv udvikling for det enkelte barn. Hendes udsagn bekræftes desuden af Børnerådets undersøgelse, *Børn og unge, der lider af afsavn, udelukkes fra fællesskabet*, som er benyttet i problemfeltet. Undersøgelsen påpeger at 16 procent af børn med to eller flere afsavn har lavt selvværd og oplever ensomhed, sammenlignet med andre børn uden afsavn, hvor procentdelen er på to procent (Børnerådet, 2016, s. 9). Det viser os, at Kirsten er bevidst om hvilke konsekvenser sociale afsavn kan have for børns udvikling og hvor vigtigt det er at have øje for det, i praksis. Sociale afsavn kan have konsekvenser for børnenes selvopfattelse, give en følelse af mindreværd i forhold til deres jævnaldrende og mange børn kan føle sig anderledes. Det kan resultere i at børnene skaber en negativ opfattelse af dem selv og det kan være en belastning for deres psykiske tilstand (Hougaard & Højbjerg, 2015, s. 406).

Det sociale aspekt anser informant 2 også, som vigtigt hos børn uden handicap. I det nedenstående citat, udviser Mathilde viden omkring hvilke sociale konsekvenser og afsavn, fattige børn er i risiko for at opleve. Hun har hermed også øje for de materielle afsavn børnene oplever og hvordan de påvirker barnet på andre felter:

“(...) Så der kan jeg da godt se, at de...de går ikke i det nyeste tøj og ... jeg ... søskende deltager ikke rigtigt i fritidsaktiviteter (...) så på den måde kan man godt blive ekskluderet fra fællesskabet, tænker jeg (...) os med børnefødselsdage (...)” (Interview 2, s. 7, Bilag nr. 3).

Dette citat illustrerer hvor begrænsede muligheder børn fra fattige familier har, i forhold til at deltage i den sociale arena på lige fod med andre børn. Dette kan yderligere ses i forhold til Urie Bronfenbrenners udviklingsøkologiske model, der beskriver at barnet er en del af flere mikrosystemer. Forældrenes økonomiske kapital kan påvirke det sociale samspil, som barnet er en del af. Hvis familien ikke har råd til for eksempel fritidsaktiviteter eller andet, påvirker det barnets afsavn, da barnet ikke kan deltage i de sociale arenaer på lige fod med andre børn. Dette er eksempel på, hvordan mesosystemet påvirker mikrosystemet. Desuden bliver barnets afsavn påvirket af makrosystemet, i form af samfundets normer og den tendens der er i samfundet med, at man skal have det nyeste. Forældrenes økonomi bidrager dermed til, at barnet ikke kan være en del af, hvad der anses som normalt i samfundet.

Det er i det sociale fællesskab, at børn lærer at udvikle sig både personligt og socialt og det er her de udvikler deres venskaber og kompetencer (Hougaard & Højbjerg, 2015, s. 406). Når børnene ekskluderes fra de sociale fællesskaber er der således en risiko for, at de ikke får udviklet kompetencerne inden for disse områder. Ifølge Pierre Bourdieu vil social kapital have indflydelse på den enkeltes status. Børn, der lever under fattige vilkår og oplever sociale afsavn, vil have en lav social kapital. Lav social kapital kan have væsentlige konsekvenser for børn, eftersom manglende status og relationer til andre, som tidligere nævnt, kan føre til dårlig trivsel (Børnerådet, 2016, s. 8). Mathilde forklarer på et tidspunkt i interviewet: “(...) men, men det kan jo være rigtigt fint til familier som ikke har så meget netværk og det synes jeg egentlig mange af de fattige familier, de godt kan ... ikke ha’ (...) fordi de lukker sig lidt om sig selv” (Interview 2, s. 22, Bilag nr. 3). Mathildes udsagn viser os, at hun er bevidst om at fattige familier kan opleve, at have lav social kapital. Hvis forældrene vælger at isolere sig, vil det have en gensidig påvirkning på barnets mikrosystemer. Som tidligere påvist, har børn i fattige familier svært ved at deltage i sociale arenaer udenfor skolen og er derfor afhængig af forældrenes sociale relationer. Hvis forældrene eksempelvis ikke får besøg i hjemmet og vælger at afskærme sig socialt, har barnet derfor ikke mulighed for at skabe venskaber derigennem og udvide deres sociale netværk. Ved at forældrene isolerer sig eller ikke har en tilknytning til arbejdsmarkedet, kan mesosystemet påvirke barnets mikrosystemer. Barnets udvikling er afhængig af om barnet kan deltage i forskellige mikrosystemer, som eksempelvis fritidsaktiviteter. Barnet er derfor meget betinget af, hvilke muligheder det har for at danne relationer gennem andre mikrosystemer.

Det er derfor essentielt at børn får skabt relationer og venskaber gennem skoletiden, så barnet oplever at have et støttende netværk. Ifølge Bourdieu er den sociale kapital essentiel i ens senere voksenliv, eftersom et stort netværk kan skabe gode uddannelses- og jobmuligheder og dermed bedre fremtidsmuligheder. Den sociale kapital, den enkelte er udstyret med fra barndommen af har dermed stor betydning, eftersom det kan påvirke barnets evne til at skabe sig et fremtidigt netværk. Det sociale aspekt kan dermed være en væsentlig årsag til mistrivsel hos børn, der lever under fattige vilkår.

Kulturelle oplevelser

Ud fra undersøgelserne i vores sekundære empiri, såsom Mødrehjælpen og Børnerådets analyse af afsavn blandt børn og unge, kan vi udlede at de tre største afsavn børn i fattige familier oplever, er ikke at kunne deltage i fritidsaktiviteter, holde børnefødselsdage og komme

på ferie. I ovenstående afsnit var vi omkring fritidsaktiviteter og børnefødselsdage, men i interviewet med Kirsten, sætter hun også fokus på rejser og ferier.

Kirsten forklarer at mange af familierne i hendes sagsstamme ikke har råd til kulturelle oplevelser: "(...) muligheden for (...) at kunne komme op i skolen og fortælle at man har været på ferie (...) med sin familie (...) det er sådan nogle ting de ikke har råd til" (Interview 1, s. 2, Bilag nr. 2). Kirsten udtrykker en viden om, hvor vigtigt det er for børnene at få oplevelser de kan tale med de andre børn om i skolen, så de inddrages i fællesskabet. Ifølge Urie Bronfenbrenner sker der dermed en gensidig påvirkning i samspillet mellem mikrosystemerne, som kan få positiv betydning for barnets udvikling.

Kirsten fortæller desuden om private organisationer der tilbyder ture til Fårup Sommerland og beskriver, hvor stort det er for børnene at komme tilbage i skolen og fortælle om det. Det giver et klart billede af, at Kirsten inddrager sin viden om fattigdom, når hun arbejder med familier i denne gruppe. Kirsten udviser desuden stor forståelse for hvilke afsavn, der er tilstede hos børn i disse familier og hun er i høj grad opmærksom på konsekvenser heraf. Kirsten bekræfter således den påstand vores sekundære empiri fremlægger, at fritidsaktiviteter og ferier er faktorer der spiller en vigtig rolle for børn i fattige familier. Hun fortæller senere om vigtigheden af, at børn kommer ud at rejse med familien, så de har noget at fortælle om i skolen og hvilken forskel hun ser her, i forhold til de mere velstillede børn hun arbejder med (Interview nr. 1, s. 21-22, Bilag nr. 2). Samlet set viser det os, at Kirsten i høj grad har indblik i, hvor vigtigt det er for børn at kunne få kulturelle oplevelser. Hun understreger det flere gange som problematisk, hvis børnene ikke har denne mulighed og har indsigt i de sociale afsavn, det kan føre til. Rejser til udlandet bidrager til at børn får kulturelle oplevelser. Dette kan suppleres med en undersøgelse fra SFI fra 2014, *Børn og unge i Danmark - Velfærd og trivsel 2014*, som viser at hvert tiende barn er kultur-fattig, idet de ikke får mere end én kulturel oplevelse i kvartalet (Hougaard & Højbjerg, 2015, s. 405).

Materielle afsavn

Flere af undersøgelseerne fra projektets sekundære empiri påpeger, at materielle afsavn hos børn spiller en væsentlig rolle for deres trivsel, i forhold til det sociale fællesskab. Begge informanter synes også at tillægge de materielle afsavn en betydning, i forhold til børn i fattige familier. Betydningen heraf varierer dog for de to informanter og Mathilde ligger blandt andet vægt på, at hos de handicappede børn, er de materielle afsavn ikke den væsentligste faktor:

“Altså i handicapsager, der tænker jeg ikke at der er den...en påvirkning jeg ville kunne få øje på (...) fordi ... der er det handicappet der gør at de måske er anderledes. (...) Hvis vi nu har en med tourette plus, der sidder og råber og har mange krops tics, så tror jeg altså at andre børn ser det, før de ser at man har huller i cowboybukserne... (...) Øh, så sidder man i kørestol og så ser man nok kørestolen, før at man ser der ikke er nok med i madpakken, altså... (...) jeg tror da også...altså at, at handicappede så kan sløre fattigdom nogen gange (...)” (Interview 2, s. 15, Bilag nr. 3).

Citatet her viser, at Mathilde er bevidst om at de materielle afsavn hos handicappede børn til tider kan blive slørede, netop fordi det er handicappet hos det enkelte barn, der vil være i fokus. Det fortæller os, at fattigdom kan være problematisk at spotte i denne gruppe, men at vores informant, Mathilde, er opmærksom på dette aspekt. Ifølge Mathilde er det angiveligt ikke de materielle afsavn der har størst betydning for børn med handicap, men selve handicappet.

Hos Kirsten gør et andet perspektiv sig gældende i hendes arbejde med børn fra fattige familier. Her tillægger hun det materielle en vigtig betydning for børnene: “(...) det er noget noget med deres tøj, de har ikke de samme mobiltelefoner, altså det der sårn er det fremherskende for de fleste (...). Tøj ... telefoner er virkelig vigtige også (...)” (Interview 1, s. 2, Bilag nr. 2). Citatet giver også indblik i Kirstens viden og forståelse om børns materielle afsavn. Hun giver udtryk for en viden om, at materielle goder er en fremherskende norm blandt børn og kalder det “virkelig vigtigt”. Det viser os, at Kirsten er bevidst om, hvilken konsekvenser det kan have for børnene, hvis de kommer fra en familie med lav økonomisk kapital. Undersøgelsen fra Børnerådet og især Heidi Sørensens speciale, *Fattigdom i børnehøjde - børns oplevelser af en opvækst i fattigdom* påviser, at børn lider store sociale tab ved materielle afsavn (Børnerådet, 2016; Sørensen, 2010). Ifølge Børnerådet oplever børn med disse afsavn, at blive mobbet eller socialt ekskluderet fra andre børn. Her lægges der specielt vægt på vigtigheden af at have det nyeste, såsom en iPhone eller mærketøj (Børnerådet, 2016, s. 9). I Sørensens speciale fortæller flere børn om episoder, hvor de blev udelukket fra fællesskabet på baggrund af deres manglede økonomiske kapital (Sørensen, 2010, s. 75-76). I begge undersøgelser henviser børnene til, at de blev mobbet som et resultat heraf. I de tilfælde, hvor børnene taler om mobning og social udelukkelse, har det haft en sammenhæng med deres materielle afsavn. Børnene, der har en lav økonomisk kapital i forhold til deres forældres økonomi, oplever også ofte at have en lav social kapital.

De erfaringer, børn skaber sig på de forskellige felter, kommer til at blive en del af den måde, hvorpå de anskuer verden og de valg de senere kommer til at træffe gennem livet. Oplever børn at være en del af fællesskabet og have det godt i skolen og skabe relationer, vil dette påvirke den enkeltes habitus positivt. Med habitus menes der de erfaringer børn danner i skolen, i samspil med andre børn, og den adfærd de tillærer sig herigennem. Dog sker det modsatte, hvis børn bliver ekskluderet i skolen og udelukkes fra det, at være en del af det sociale. Børn kan dermed risikere, ikke at få tilegnet sig de nødvendige kompetencer, der kræves for at indgå i et fællesskab. Det er derfor vigtigt for børn at indgå i andre felter end det i hjemmet, eftersom det er her, de lærer nye kompetencer og former deres habitus. Det kan således påvirke barnets udvikling, hvis barnet ikke besidder den nødvendige økonomiske kapital, da det hermed ikke kan deltage i den sociale arena med de andre børn.

Konsekvenser af afsavn hos børn

Ovenstående afsnit giver et indblik i, at børn der oplever materielle afsavn, ligeledes ofte oplever at blive stigmatiseret af sine omgivelser. Som bachelorprojektet tidligere har været omkring, så oplever børnene ifølge den sekundære empiri, at blive mobbet. Børnene bliver stemplet som "anderledes", idet de ikke har den nyeste mobil eller det dyreste mærketøj, hvilket synes at være en del af doxaen blandt børnene i skolen. I specialet af Heidi Sørensen bliver der for eksempel foretaget et interview med en dreng. Han forklarer hvordan han bliver mobbet på baggrund af hans tøj. Drengen oplever denne eksklusion, idet han ikke spiller efter feltets regler, hvilket lyder på, at familien selv køber nyt tøj, fremfor at arve eller købe det brugt. Specialet interviewer desuden en pige, som også fortæller om, hvordan hun bliver mobbet og stigmatiseret med øgenavne, da hun ikke har det rigtige mærketøj (Sørensen, 2010, s. 76-77). I undersøgelsen foretaget af Mødrehjælpen påpeges det, at de børn der oplever afsavn mangler goder, som bliver anset som almindeligt i det danske samfund og hører med til et almindeligt børneliv (Mødrehjælpen, 2019a, s. 6). I interviewet forklarer Kirsten:

“Altså jeg tænker at de er ... de er ekstra udsatte i forhold til, altså det der med, hvad er den fremherskende norm i samfundet for, i forhold til hvad man har til materielle goder (...) de kan jo blive udsat for mobning (...) altså de kan jo få et dårligt eller et lavt selvværd og de er bare ramt (...)” (Interview 1, s. 7, Bilag nr. 2).

Ovenstående udsagn tegner et klart billede af, at Kirsten har viden om den stigmatisering børn kan blive udsat for, hvis de ikke kommer fra et hjem der besidder den nødvendige økonomiske

kapital der skal til, for at barnet kan begå sig i skolen. Hendes udsagn fortæller, at børn der kommer fra fattige familier, i forvejen er en sårbar gruppe og oplever de oveni stigmatisering og eksklusion fra fællesskabet, kan det sætte dem i en yderligere udsat position. Mathilde er enig i, at børn er i risiko for at blive ekskluderet, eftersom de stikker ud fra normen, netop fordi de er fattige: “(...) det ved jeg ikke (...) om man kan kalde det er fagligt syn, men jeg tænker i hvert fald der er risiko for at man bliver ekskluderet (...) at man stikker ud fra normen (...)” (Interview 2, s. 8, Bilag nr. 3). Mathilde synes ikke at give udtryk for, at hun anser fattigdom som den centrale problemstilling hos sine borgere, hvilket vil blive uddybet i det nedenstående. På trods af dette, har hun dog stadig viden om hvilke konsekvenser det kan have for børnene, når de stemples som anderledes. Mathilde forklarer gennem interviewet, at idet hun arbejder med handicappede børn, er der ikke fokus på fattigdom. Hun er opmærksom på, at familien kan opleve stressorer og fattigdom kan have en påvirkning på dette, men hun anser det ikke som selve kerneproblematikken hos familien. Hun forklarer desuden; “(...) men det er vel ikke fordi at jeg sårn har siddet og spekuleret på, hvor mange af mine familier er fattige” (Interview 2, s. 2, Bilag 3). På baggrund af citatet her og flere af hendes udsagn gennem interviewet, får vi et indtryk af, at Mathilde ikke har fokus på fattigdom i arbejdet med hendes målgruppe, men anser det i stedet som en stressorer. Hun har dog stadig en generel viden om, hvordan det påvirker børn og hvordan det gør dem ekstra udsatte.

Socialrådgiverens arbejde med fattigdom

Nedenstående analyseafsnit vil belyse, hvilke muligheder socialrådgivere benytter i deres arbejde med udsatte børn, der lever i fattigdom, efter de har opsporet at fattigdom er en del af problematikken hos barnet. Analysen vil tage udgangspunkt i vores informanternes måde at arbejde med fattigdomsproblematikken på.

Muligheder i arbejdet med fattige familier

Gennem vores interviews beskriver begge informanter, at de er opmærksomme på, at give borgerne råd og vejledning i forhold til frivillige organisationer, som muligvis kan hjælpe familierne. Begge socialrådgivere er desuden opmærksomme på, at de ikke har mange muligheder i selve lovgivningen, da den ikke er lavet til at kompensere for fattigdom. Mathilde nævner i interviewet, at “(...) Vi kan jo ikke gå ind og give en pose penge (...)” (Interview 2, s. 8, Bilag nr. 3). Begge informanter understreger desuden flere gange, at de kan give råd og vejledning om frivillige organisationer, som kan give økonomisk støtte jf. Servicelovens § 52a.

Ud fra interviewet med Kirsten kan vi høre, at hun er meget opmærksom på, at have øje for økonomien i familien. Kirsten fortæller, at hun på den ene eller anden måde sørger for, at få fattigdom italesat i samtalen med familien, hvis det er en del af problematikken. Kirsten giver familierne råd og vejledning omkring deres situation. Hun sørger desuden for at gøre dem opmærksomme på de private organisationer og hvilke andre former for hjælp, der er tilgængelige i X-kommune. Kirsten fortæller, at hun blandt andet kan informere forældrene om økonomisk støtte eller økonomisk administration, hvis disse muligheder kan hjælpe dem. Kirsten beskriver, at hun har mulighed for at tilbyde økonomisk rådgivning til en familie som har svært ved at styre deres økonomi; “(...) vi har en mulighed der hedder at man kan få (...) gennemgået sin økonomi med en økonomisk rådgiver (...) for det er nogen gange når de er fattige, så kan det også være svært at styre sin økonomi” (Interview 1, s 11-12, Bilag nr. 2).

Mathilde beskriver, at hun ikke har denne mulighed for at hjælpe familierne på hendes sagsstamme, selvom begge rådgivere arbejder i den samme forvaltning. Mathilde udtaler; “(...) vi kan jo ikke engang give dem økonomisk rådgivning (...)” (Interview 2, s. 13, Bilag nr. 3). Mathilde bliver også spurgt om hun har mulighed for at sende familierne et sted hen hvor de kan få denne form for rådgivning, hvortil hun svarer; “(...) Jeg ved ikke hvor det skulle være (...) Der har været noget frivilligt, men jeg tror faktisk det er nedlagt (...) jeg har ikke hørt dem give lyd fra sig i lang tid” (Interview 2, s. 14, Bilag nr. 3).

Ud fra ovenstående citater, virker det til, at Mathilde ikke er lige så opsøgende på dette punkt, som Kirsten er. Det kan dog også være at Mathilde ikke er bevidst om disse muligheder, idet hun har været på barsel i halvandet år.

Samarbejdspartnere

Gennem interviewene ses det tydeligt, at samarbejdet med de private og de frivillige organisationer har fået en stor betydning, når det kommer til socialrådgivernes arbejde med fattigdom blandt udsatte børn. Systemerne i Urie Bronfenbrenners model kan supplere den måde begge vores interviewede socialrådgivere arbejder på og samtidig danne blik for hvordan systemerne gensidigt påvirker hinanden, når der skal samarbejdes.

Frivillige og private organisationer

Gennem interviewet med Kirsten, påpeger hun flere gange vigtigheden af at inddrage de private tilbud. Hun beskriver, hvordan de i høj grad benytter disse tilbud, når de arbejder med børn i fattige familier, hvor forældrene ikke selv har den nødvendige økonomi. Da Kirsten bliver

adspurgte til hendes handlemuligheder, når hun arbejder med fattige familier, nævner hun som det første de private tilbud. Kirsten udtaler yderligere; “(...) vi er virkelig afhængige af private tilbud (...) i forhold til økonomisk fattigdom, ikke (...)” (Interview 1, s. 15, Bilag nr. 2). Ud fra interviewet med Kirsten fremgår det, at de private tilbud spiller en betydelig rolle, i forhold til at hjælpe børn der lever i fattigdom. I interviewet med Mathilde gør det sig også gældende, at hun samarbejder med frivillige organisationer eller foreninger. Mathilde beskriver hendes opmærksomhed på dette samarbejde, når hun har en fattig familie, der har brug for hjælp. Mathilde udtaler:

“(...) man skal virkelig være obs på hvad frivillige organisationer der sådan er, for der er masser både ved kirker og, og frivillige foreninger, som man kan indstille til julehjælp for eksempel (...) X-kommune har også selv et legat til julehjælp...og det kan både være at de får penge (...) altså så er det gavekort (...) eller det kan være at de kan få julekurv. (...) Jeg tror også der sådan, var det gavekort til Fætter BR (...) Så de skal bruge dem...på børnene” (Interview 2, s. 14, Bilag nr. 3).

Mathilde beskriver også, at de i X-kommune har et tilbud til udsatte familier, hvori de kan give et legat til julehjælp, så forældrene får mulighed for at købe gaver til børnene. Dette ses i forhold til mesosystemets påvirkning på mikrosystemet, idet socialrådgiverne samarbejder med de frivillige organisationer for at hjælpe familien. De frivillige organisationer kan være med til at påvirke mikrosystemerne og dermed give barnet mulighed for at få samme oplevelser som andre børn.

Det følgende citat understreger, hvor vigtige de private tilbud er. Kirsten fortæller om en periode, hvor den frivillige organisation Broen var lukket. I denne periode beskriver Kirsten, at hun havde svært ved at hjælpe børn i forhold til fritidsaktiviteter:

“(...) der er jeg jo nødt til at læne mig rigtigt meget op ad de private tilbud (...) jeg er jo ... det er jo næsten, altså når jeg møder en fattig familie eller, hvor vi snakker fritid, så er det næsten hver gang, så har vi Broen på banen ikke (...) der har faktisk været en periode hvor Broen har lukket ned, fordi de ikke havde midler nok, så er vi virkelig på den (...) fordi så kan vi, så kan børnene ikke få de der fritidsaktiviteter (...)” (Interview 1, s. 17-18, Bilag nr. 2).

Ud fra citatet kan det udledes, at socialrådgivere i høj grad er afhængig af de private tilbud. De private tilbud er afhængige af puljemidler fra regeringen og donationer fra det private og det offentlige. Citatet er et eksempel på den gensidige påvirkning systemerne har på hinanden. Regeringens beslutning om, hvem der skal modtage puljemidler, får stor betydning for de frivillige organisationer, da de fleste er afhængige af puljemidlerne for at kunne køre rundt. Dette er et eksempel på, hvordan makrosystemet påvirker socialrådgivernes arbejde i eksosystemet. Hvis socialrådgiverne ikke har mulighed for, at henvise familierne til disse tilbud, har det en betydning for socialrådgiverens arbejde med udsatte børn i fattige familier. Påvirkningen i eksosystemet får betydning for barnets mikrosystemer. Det kan eksempelvis have indflydelse på, om barnet kan gå til en fritidsaktivitet, og derved påvirke dets mulighed for at udvikle sig socialt.

Samarbejde med forvaltningen i X-kommune

Kirsten beskriver, at det kan være en fordel at samarbejde med andre områder, i den forvaltning hun arbejder i, som hedder Familie- og Beskæftigelsesforvaltningen. Kirsten beskriver, at samarbejdet mellem en beskæftigelsesrådgiver og en familierådgiver giver et godt indblik i en families problemer, hvis forældrene modtager offentlige ydelser og har en sag på et barn i familiegruppen. Kirsten fortæller:

”Jeg er jo med i, jeg er så heldig at være med i noget der hedder X-projektet og på den måde ser vi jo også på familierne som sådan en helhed, fordi vi både er en beskæftigelsesrådgiver og mig fra øh Familiegruppen (...) sammen, så så det at vi godt kan snakke om at man er på kontanthjælp og hvordan kan man ... arbejde sig ud af det, øh, der har vi noget der hedder en Familieplan, hvor vi sådan spørger borgeren, hvad har du af håb og ønsker, for hvad der skal ske i din familie, og langt de fleste har jo først børnenes trivsel...” (Interview 1, s. 12-13, Bilag nr. 2).

Kirsten beskriver, at hun gennem X-projektet samarbejder på tværs af forvaltningen. Gennem X-projektet snakkes der åbent omkring at familien modtager offentlige ydelser. Familiens økonomiske situation kan få en betydning for deres samlede situation og ønsket om ændringer, som kan hjælpe med børnenes trivsel. I samarbejde med familien, kan der lægges en helhedsorienteret plan, der passer til de behov som familierne har. Citatet kan her ses i forhold til den udviklingsøkologiske model, hvori den gensidige påvirkning af systemerne får

betydning for familien. Forældrenes samarbejde med socialrådgiverne i mesosystemet får derigennem betydning for barnet i dets mikrosystemer. I og med, at familien får mulighed for helhedsorienteret hjælp gennem X-projektet, kan det være med til at hjælpe familien, hvilket kan have en positiv påvirkning på barnets trivsel.

Gennem interviewet med Mathilde beskriver hun også sit samarbejde med Beskæftigelsesforvaltningen. Mathilde udtaler:

”(...) nogen gange laver vi jo samarbejde for eksempel med jobcenteret (...) nu har vi en familie der er meget presset her og øh mor eller far er i gang med et eller andet jobafklaringsforløb (...) om der lige kan sættes pause på det, så vi kan køre familieterapi for eksempel (...)” (Interview 2, s 9, Bilag nr. 3).

Hendes samarbejde består i at hjælpe de familier hun har, eksempelvis med at få et jobafklaringsforløb sat på pause for at hjælpe med familieterapi. Det kan være stressende for en familie, at have mange forløb på samme tid. Mathilde giver udtryk for, at hun i sit arbejde med familier er opmærksom på, at flere foranstaltninger på en gang kan være en stressende faktor for familier. Hun sørger derfor for, at koordinere indsatserne med familiens rådgiver på beskæftigelsesområdet.

Når det kommer til samarbejde fortæller Kirsten, at det er vigtigt at samarbejde med andre. Mathilde fortæller, at hun er åben overfor det, men det er nødvendigvis ikke altid, at det sker. Mathilde udtaler:

”(...) generelt set synes jeg ... at der er ... åbenhed omkring samarbejdet, men der er ikke altid en kultur for at det er normen at man samarbejder. (...) jeg tror ikke det er fordi man ikke vil. Jeg tror det handler om at man er meget sådan...snuden i sit eget spor (...)” (Interview 2, s. 20, Bilag nr. 3).

Kirsten udtaler:

”(...) hvis vi øm ikke havde X-projektet, så ville vi nærmest ikke (...) vide hvem rådgiverne i beskæftigelsesforvaltningen er (...) så ville vi jo bare arbejde ud af hvert

sit spor, ikke (...) der er et samarbejde, at man ser, vi vi snakker jo faktisk om en husstand ikke (...)” (Interview 1, s. 21, Bilag nr. 2).

Kirsten giver udtryk for, at det er vigtigt at samarbejde med andre omkring familierne. Kirsten fortæller, at hun gør meget i at samarbejde på tværs af forvaltningen, eftersom hun er en del af X-projektet, hvor det er normen at samarbejde med beskæftigelsesområdet. Mathilde fortæller dog, at dette ikke er tilfældet hvor hun arbejder. Her samarbejdes der kun med andre, hvis det er relevant for sagen. Mathilde fortæller, at hun benytter netværksrådgiverne en del, hvis hun har behov for at få et helikopterperspektiv på en sag. Mathilde udtrykker dermed, at det ikke er muligt at danne et helhedssyn, hvis socialrådgiverne arbejder forskelligt og med hver sit perspektiv på familien.

Netværksmødet

Endnu et perspektiv på samarbejde kan ses ved netværksmøder. I forhold til mesosystemet, hvori socialrådgiverne samarbejder med familien, ses disse netværksmøder. Samarbejdet mellem familien og socialrådgiverne kan også fremme barnets trivsel, idet møderne kan være med til at holde fokus på barnet og måder hvorpå man kan hjælpe barnet på bedste vis. Møderne kan blandt andet indeholde inddragelse af netværket tæt på familien, som kan hjælpe i situationer, hvor familien ikke selv har mulighed for at træde til. Kirsten udtaler:

“(...) vi holder jo også løbende netværksmøder og der er jo også sådan noget hvor vi snakker om (...) når lærer er med fra en klasse, ikke også, så siger de måske, det kan være vi lige skal spørge Antons mor om, ikke også, på den måde kan vi jo nogle gange hjælpe til alligevel” (Interview 1, s. 9, Bilag nr. 2).

Til netværksmødet bliver der indkaldt relevante personer fra barnets og familiens netværk. Det kan for eksempel være familien, lærer og pædagoger. Disse ses som barnets mikrosystemer. Et andet perspektiv, der også kan være i netværksmødet er, hvis der deltager en netværksrådgiver. Mathilde arbejder med disse netværksrådgivere og beskriver hvor stor en hjælp det er for hende, når hun skal arbejde med udsatte familier. Mathilde udtaler:

“(...) så synes jeg at det hjælper at have netværksrådgivere på (...) for lige at have sparringspartnere og en der ligesom løfter op og siger, når jamen jeg ved at mor har indsats i ældre-handicap, og så kan man for eksempel (...) holde et netværksmøde. (...)”

Jeg tror også for familien, at nogen gange er det nemmere at have (...) konkretiseret måde at tale om tingene på, fremfor undersøgelser hvor man egentlig går meget ned i detaljen (...) vi plejer at arbejde med at man skal ikke sige mere end to-tre ting hver (...) Så tager man det et lille spadestik af gangen (...) det synes jeg fungerer godt, også når fattigdom er en faktor (...)” (Interview 2, s. 19-20, Bilag nr. 3).

Dette samlede perspektiv, som netværksrådgiverne har mulighed for at tilbyde på disse møder, ses som en stor hjælp, når fattigdom har betydning for en familie. Netværksrådgiverne har mulighed for at have et helikopterblik, som dermed kan gøre det nemmere at arbejde med familien. Dette kan også ses i mesosystemet, hvori dette samarbejde udvikles og får betydning for arbejdet med udsatte børn. Som før beskrevet, bruger Mathilde disse netværksrådgivere i sit arbejde med udsatte børn, til at skabe et helikopterperspektiv på familien.

Desuden kan skolesocialrådgiverne også være en del af mesosystemet, da de sidder med på en del netværksmøder og er ansat ude på skolerne. Skolesocialrådgiverne kan tage kontakt til kommunerne, hvis de får underretninger eller har mistanke om noget, i forhold til et barns trivsel. Kirsten udtaler, at de samarbejder med skolesocialrådgiverne og at de har et rigtig godt samarbejde. Kirsten fortæller følgende om samarbejdet med skolesocialrådgiverne, ”(...) de sidder jo med på rigtig mange møder vi har, når vi har netværksmøder på skolerne, og de er også gode til, lige at give os et kald og sige kan vi lige prøve at drøfte det her” (Interview 1, s. 13, Bilag nr. 2). Skolesocialrådgivere er en vigtig del af samarbejdet i forhold til barnets trivsel, idet mikrosystemerne (skolen, familien og netværket), som barnet er en del af, kan arbejde sammen i forhold til barnets udvikling.

Forandringer i Børne- og Familieforvaltningen

I interview 1 fortæller Kirsten, at hun gennem sin tid som socialrådgiver har oplevet forandringer i forhold til arbejdet med fattige familier. Kirsten udtaler:

“Og jeg kan i hvert fald se at i de år, som jeg har arbejdet som rådgiver i Familieafdelingen der i de sidste 10 år (...) vi havde jo ikke altså, på den samme måde (...) de der private organisationer (...) jeg tænker de kommer jo i takt med at behovet er der (...)” (Interview 1, s. 16, Bilag nr. 2).

Dette tydeliggøres også i interview 2 med Mathilde, hvori hun beskriver at hun også har oplevet en forandring i den tid, hun har arbejdet med udsatte børn, idet flere frivillige organisationer er kommet til. Mathilde udtaler; ”(...) gudskelov for de frivillige initiativer der dukker op (...) men de dukker jo bare op fordi, der er jo...rigtig meget brug for dem (...)” (Interview 2, s. 35, Bilag nr. 3). Begge socialrådgivere forklarer, at der er behov for de frivillige og private organisationer, da behovet for dem vokser. Dette kan ses i sammenhæng med vores problemfelt, idet Danmark er en velfærdsstat, hvor der skal være lige vilkår for alle. De private og frivillige organisationer kan være med til at udligne denne ulighed, blandt andet ved at tilbyde økonomisk rådgivning, julehjælp og fritidsaktiviteter til de mest udsatte familier.

Gennem de ovenstående citater er det tydeligt, hvordan kronarsystemets historiske tidslinje kan ses som en betydning for socialrådgivernes arbejde med udsatte familier. Begge socialrådgivere beskriver, at jo større behovet er, for at hjælpe udsatte børn i Danmark, jo flere private og frivillige organisationer er der kommet til. Kronarsystemets historiske tidslinje tillægger vi her stor betydning, idet vi kan se at begge socialrådgivere beskriver at samfundet har ændret sig og det har gjort, at der er større behov for at hjælpe de udsatte familier i Danmark.

Kirsten beskriver et andet perspektiv, som også har fået stor betydning i hendes arbejde de sidste par år. Kirsten beskriver en tendens til, at samarbejdet med skolesocialrådgivere og PPR (Pædagogisk Psykologisk Rådgivning) er kommet mere i fokus, for at hjælpe udsatte børn. Kirsten udtaler:

“Altså der har jo været sådan en tendens her på de sidste ... 4-5 år, at man i højere og højere grad har skolesocialrådgivere (...) Og der skal vi jo, har vi jo også skulle lære hvordan ... sætter vi dem i brug (...) eller hvordan bruger vi dem (...) Så det har der også været noget erfarings arbejde i og det, der kommer jo flere og flere skolesocialrådgivere, både gennem PPR og gennem Familiegruppen (...)” (Interview 1, s. 13-14, Bilag nr. 2).

Citatet kan her også ses i forhold til kronarsystemets historiske tidslinje, idet samfundet på dette punkt også har ændret den måde hvorpå socialrådgiverne samarbejder. Ud fra citatet kan vi udlede, at det stadig er nyt for Kirsten at samarbejde med skolesocialrådgivere og PPR, idet hun beskriver, at de skulle lære, hvordan de bruger dem og danne erfaringer ud fra det.

Mathilde tydeliggør gennem hendes interview et perspektiv, som også kan ses i kronarsystemets historiske tidslinje. Mathilde beskriver det danske velfærdssamfund, hvori hun beskriver et stort problem med den danske velfærd. Mathilde udtaler; ”(...) velfærdssamfundet det udhuler jo lige så langsom sig selv (...) og i takt med det sker, kan jeg da se at der bliver mere og mere brug for frivillige indsatser (...)” (Interview 2, s. 35, Bilag nr. 3). Gennem dette citat er det tydeligt at se, hvad Mathilde mener, idet der i Danmark burde være lige velfærd for alle, men i og med at uligheden stiger, viser der sig også et øget behov for frivillige indsatser, som kan hjælpe de mest udsatte borgere.

Ifølge Urie Bronfenbrenners udviklingsøkologiske model beskrives det, at systemerne gensidigt påvirker hinanden. Det kan ses i forhold til det større fokus der er kommet på fattige børn i Danmark. Når der sker ændringer i den samfundsmæssige tankegang, i kronarsystemets historiske tidslinje, som omhandler fattige børn i Danmark, får det betydning for arbejdet med børnene. Dette ses i den udvikling der er blandt de private og de frivillige organisationer. Som informanterne beskriver, kommer der flere frivillige organisationer, der arbejder med at afhjælpe børnefattigdomsproblematikken. Stigningen af frivillige organisationer påvirker derved mesosystemet, hvor socialrådgiverne arbejder, idet de får flere muligheder for at henvise familier til de private og de frivillige organisationer. Der kan igen ses en påvirkning på mikrosystemerne, hvor barnet, familien og vennerne er. Børnene kan gennem de frivillige organisationer blandt andet få muligheden for at gå til fritidsaktiviteter, hvilket får betydning for barnets sociale omgangskreds i og med, at barnet inddrages i fællesskabet og ikke bliver ekskluderet.

Italesættelse af fattigdom

Et aspekt vi hurtigt blev opmærksomme på, efter vi havde foretaget vores interviews med begge informanter, var kontrasten vi så i forhold til informanternes måde at inddrage fattigdom på, i arbejdet med deres borgere. Gennem interviewet med Kirsten, blev det tydeligt at hun i høj grad anser fattigdom, som en vigtig problemstilling i hendes målgruppe og tillægger det stor betydning, når hun arbejder med udsatte familier.

Det kunne tyde på, at hver informant er påvirket af det doxa, der er på deres arbejdsplads. Doxa er de uskrevede koder og regler, som er på det pågældende arbejdsområde. Kirsten påpeger at de er meget opmærksomme på at italesætte fattigdom på hendes arbejdsområde. Mathilde

forklarer at de også på hendes arbejdsområde er opmærksomme på det, men ikke ved hvordan det skal italesættes, udover at hun ved, at det findes. Hun forklarer:

“(…) så jeg tænker mere at få italesat at øh...nå jamen jeg ved at du er på kontanthjælp ... og hvordan er det i forhold til at få hverdagen til at hænge sammen. Er der nogen ting i gør (...) og så...gøre dem bevidste om indsatser der er (...)” (Interview 2, s. 10, Bilag nr. 3).

Det indikerer at Mathilde vælger at arbejde med fattigdom som en stressorer, fremfor at arbejde med det som en overordnet problematik i sig selv, der skal afhjælpes. Hun forklarer; “men det er bare sån at ... vi kan jo ikke gå ind og kompensere for fattigdom (...) vi kan jo ikke gå ind og give en pose penge (...)” (Interview 2, s. 8, Bilag nr. 3) og “(...) så jeg ved ikke rigtigt ... hvordan man skal ku’ afhjælpe det” (Interview 2, s. 34, Bilag nr. 3). Mathilde giver flere gange udtryk for, at hun ikke har mulighed for at arbejde med fattigdom og at hun ikke er sikker på hvordan hun skal kunne afhjælpe det.

Kirsten og Mathilde har dermed forskellige tilgange til det at arbejde med fattigdom og hvor stor betydning de hver især tillægger italesættelsen af det. Kirsten forklarer for eksempel; “(...) vi snakker altid ind i, når vi snakker med vores borgere i forhold til deres børns trivsel, så snakker vi også ind i økonomi (...)” (Interview 1, s. 3, Bilag nr. 2). Det samme gør sig gældende, når hun arbejder med kollegaer eller andre inden for sin forvaltning, som også sørger for at italesætte fattigdom; “Det er jo også noget som for eksempel de pædagogisk familierådgivere, de tit også italesætter over for os” (Interview 1, s. 3, Bilag nr. 2). Det er dermed ikke kun Kirsten selv, der sørger for at italesætte fattigdom, men hendes samarbejdspartnere er ligeledes opmærksomme på det. Det tyder dermed på, at det er en del af forvaltningens doxa at italesætte fattigdom vedrørende borgerne, overfor hinanden. Det skal dog bemærkes, at Kirsten arbejder i et projekt, hvor hun samarbejder med beskæftigelsesområdet, hvilket kan bidrage til hvorfor der er mere fokus på italesættelsen af det økonomiske aspekt.

Mathilde forklarer også, at det muligvis kan være tabu for familierne at tale om det; “Jamen jeg tror det er det der med at det er tabu, at sige vi er røvfattige (...)” (Interview 2, s. 22, Bilag nr. 3). Begge informanter er dog enige i, at man skal være påpasselig med at kalde familierne fattige, eftersom der er nogle etiske aspekter deri. Mathilde nævner for eksempel; “mit fattigdomsbegreb kan også være anderledes end deres og det kan godt være de ikke synes de

er fattige (...) så jeg synes man skal træde lidt varsomt med at gøre det til et kæmpe kæmpe problem for dem (...)” (Interview 2, s. 12, Bilag nr. 3). Her fortæller Kirsten; “der er også noget etisk i det, ikke (...) det er ligesom meget hårdt lige at kaste sig over folk og sige, vi tror måske du har brug for julehjælp (...) det kan man sådan pakke lidt ind” (Interview 1, s. 5, Bilag nr. 2). Både Mathilde og Kirsten, mener altså, at det er vigtigt at være varsom med, hvordan man vælger at italesætte fattigdom i arbejdet med familierne. Der er enighed om, at der er et etisk aspekt, man skal være opmærksom på.

Politiske tiltag og beslutninger

Under interviewene med begge informanter hører vi, hvordan de på nogen punkter forholder sig kritisk, i forhold til den nuværende politiske diskurs. De forklarer begge, at kontanthjælpsloftet og fjernelsen af fattigdomsgrænsen, er noget der har ramt familierne i deres sagsstamme. Mathilde fortæller; “(...) det er lidt interessant at man har fjernet fattigdoms...grænsen, som om man vil have fattigdomsbegrebet ud. Samtidig med at man har...strammet med for eksempel kontanthjælpsloftet (...) som jo (...) rammer mange familier” (Interview 2, s. 25-26, Bilag nr. 3). Hun forklarer senere i interviewet, at det skaber en yderligere stigmatisering for fattige familier, når man vælger at fjerne fattigdomsgrænsen. Mathilde begrundet det med, at det dermed ikke er legalt at være fattig på samme måde, som hvis man havde en fattigdomsgrænse.

Da Kirsten i interviewet bliver adspurgt til hendes mening om fjernelsen af fattigdomsgrænsen, forklarer hun, at man dermed ikke anerkender fattigdom. Hun mener, at der er en skævvridning i samfundet, hvor de rige bliver rigere og de fattige bliver fattigere, “(...) der er en skævvridning lige nu (...) hvis man tænker på at vi er et velfærdssamfund og (...) vi skal omfordele i forhold til (...) dem der tjener mindst” (Interview 1, s. 17, Bilag nr. 2). Kirsten forklarer ligeledes, at hun ikke mener at lovgivningen er tilstrækkelig nok til at opfylde de visioner de har i X-kommune, hvor hun arbejder. Ud fra hendes udsagn kan vi udlede, at hendes syn peger i retning af, at den danske politik og lovgivning, som kan betegnes som sociale rum, bidrager til at skabe og fastholde en ulighed i samfundet. Ifølge Mads Bilstrup, formand for Socialrådgiverforeningen, har det en stærk indvirkning på forældre der er ramt af de politiske tiltag. Han forklarer, at forældrene er stressede og konstant bekymrede omkring økonomien, hvilket altså påvirker børnene og deres livsmuligheder (Bilstrup, 2018). Ifølge Pierre Bourdieu, er det netop samfundets strukturelle forhold, der skaber ulighed i samfundet (Hougaard & Højbjerg, 2015, s. 408).

I det ovenstående kan det ses, at makrosystemet påvirker mikro-, meso- og eksosystemerne. De indirekte faktorer, der har en indflydelse på den sociale ulighed, kan eksempelvis findes i lovgivningen eller i politikken i vores samfund, som er på makrosystemet. Begge vores informanter fortæller, at stramningerne på kontanthjælpsområdet og fjernelsen af fattigdomsgrænsen har påvirket samfundet, i og med at de fattige bliver fattigere. Det er politisk bestemte valg, der indirekte kan have en påvirkning på de fattige børnefamilier i Danmark. Mathilde mener, at det har haft en påvirkning og fortæller, “så det er lidt interessant at man har fjernet fattigdoms...grænsen, som om man vil have fattigdomsbegrebet ud. Samtidig med at man har...strammet (...) kontanthjælpsloftet (...) som jo (...) rammer mange familier” (Interview 2, s. 25-26, Bilag nr. 3). Hun giver desuden et konkret eksempel fra praksis og forklarer, hvordan det har påvirket en af hendes borgere:

“(...) de er super pressede. Det er en enlig forsørger som er ramt af loftet (...) så er det ene barn blevet atten og er fraflyttet (...) så der er jo heller ingen børnepenge (...) og så skal deres bolig renoveres, så huslejen stiger to tusind (...) men det gør...forældrenes indtægt jo ikke” (Interview 2, s. 23, Bilag nr. 3).

Ovenstående er således et eksempel på, hvordan lovændringerne, der er igangsat på makrosystemerne, har en indirekte indflydelse på mikrosystemerne, hvor barnet befinder sig. Eksemplet er med til at illustrere samspillet mellem systemerne og hvordan de ifølge Urie Bronfenbrenner gensidigt påvirker hinanden. Med udgangspunkt i citatet, synes Mathilde at være bevidst om, hvordan de politiske ændringer rammer familierne hun arbejder med og hvordan det skaber stressorer i familien. De politiske tiltag vil først og fremmest have en betydning for forældrenes økonomi, men herefter vil det få konsekvenser for barnet, når forældrene ikke længere har den økonomiske kapital, der kræves, for at deres børn kan begå sig i den sociale arena. Derudover påvirker stramningerne også socialrådgiverne, som skal arbejde med disse borgere. Mathilde forklarer i interviewet:

“(...) jeg arbejder rigtig meget med at sænke stressniveauet for, at indsatser de kan få lov at give udvikling (...) fordi hvis en familie er hyper stresset, så kan vi ... give dem alt i hele verden og de kan ikke tage imod det (...)” (Interview 2, s. 10, Bilag nr. 3).

Hvis en familie rammes af de politiske stramninger, kan det resultere i, at forældrene oplever at blive stressede i en sådan grad, at de ikke kan deltage i de indsatser, som i sidste ende skal få dem ud på arbejdsmarkedet. Forældrenes deltagelse på arbejdsmarkedet er netop essentielt, eftersom det er dét, der vil bidrage til en bedre økonomi og i sidste ende bedre muligheder for barnet. Hvorimod hvis forældrene ikke bliver selvforsørgende, vil de have sværere ved at forbedre deres økonomiske situation og i stedet fortsætte med at leve et liv under fattige vilkår.

Udover at hele familien påvirkes af ændringerne, sker der også en påvirkning hos socialrådgivere og deres mulighed for at arbejde med de udsatte familier, som Mathilde forklarer i ovenstående citat. Samspillet mellem de forskellige systemer påvirker derfor Mathilde og andre socialrådgiveres måde at arbejde på og påvirkningen viser sig på både ekso- og mesosystemet. Barnets systemer påvirkes altså på flere områder og socialrådgivernes arbejde med forældrene er et system, der i høj grad kommer til at påvirke børnene. Pierre Bourdieu mener, at det er dem der sidder med magten, der kan definere hvordan virkeligheden skal se ud. Han refererer til det som ”den skjulte magt” (Hansen, 2013, s. 94). Et eksempel herpå, kan findes i disse udsagn fra Mathilde, “(...) men ellers så synes jeg ikke rigtigt det står...klart i loven at ... at man kan hjælpe fordi de er fattige” (Interview 2, s. 31, Bilag nr. 3) og “men igen, når vi ikke har nogen fattigdomsgrænse, så er det jo svært at lovgive om det” (Interview 2, s. 32, Bilag nr. 3). Dette er et eksempel på det Bourdieu definerer som den skjulte magt. Virkeligheden skabes i form af lovgivningen og det er dem der har magten, som har mulighed for at definere hvordan denne virkelighed skal se ud.

Konklusion

Gennem dette bachelorprojekt har vi dokumenteret, hvordan socialrådgivere bringer deres viden og forståelse om fattigdom i spil, i deres arbejde med udsatte børn og hvordan de arbejder med det i praksis. Ud fra projektet kan det konkluderes, at der er relativ stor forskel på, hvor bevidst og opmærksom den enkelte socialrådgiver er på fattigdomsproblematikken. Herudover kan det ses, at socialrådgiveres faglige perspektiver har stor betydning for, hvor målrettet de vælger at arbejde med fattigdom på. Generelt synes socialrådgivere at have bred viden omkring fattigdom og have forståelse for, hvilke konsekvenser børn kan opleve, som følge heraf. Måden hvorpå socialrådgivere arbejder med fattigdom hos børn, viser sig dog at være forskellig. Dette er på baggrund af, at socialrådgivere har hvert deres arbejdsområde og dermed kan deres fokuspunkter variere. Omdrejningspunktet, der er gældende for ét område, vil nødvendigvis

ikke være gældende for et andet område. Den kontekst socialrådgivere befinder sig i, har altså stor betydning for hvordan de arbejder og hvilke problematikker der er fokus på. Arbejdspladsens doxa er afgørende for, hvorvidt socialrådgivere har fokus på fattigdomsproblematikken eller ej og om medarbejderne arbejder ud fra hvert sit spor eller samarbejder på tværs af arbejdsområderne. Doxaen er desuden også vigtig i forhold til italesættelse af fattigdom på de forskellige områder og hvorvidt det er et aspekt, der er fokus på. På baggrund af analysen kan vi konkludere, at der er stor forskel på hvordan fattigdom italesættes på arbejdspladsen og at doxaen spiller en væsentlig rolle i forhold til dette.

Det politiske perspektiv har ligeledes en væsentlig betydning for socialrådgiverens måde at arbejde på. Ifølge analysen kan vi konkludere, at de politiske beslutninger, som bliver vedtaget i forhold til socialt arbejde, har en indflydelse på socialrådgiverens borgere og dermed deres arbejde med dem. Socialrådgiverens måde at arbejde på er altså under indflydelse af de politiske beslutninger, der træffes af regeringen og den nuværende diskurs er afgørende for, hvordan fattigdoms aspektet bliver betragtet. De diskursive skift i samfundet vil altså have stor betydning for socialrådgivere og deres arbejde med fattigdom.

Ud fra bachelorprojektets analyse kan det yderligere konkluderes, at socialrådgivere er yderst afhængige af de private og frivillige organisationer, i forhold til at hjælpe udsatte børn fra fattige vilkår. I forhold til lovgivningen har socialrådgivere begrænsede muligheder, men de kan give råd og vejledning i forhold til de problematikker, der ses i familien. Socialrådgivere i Børne- og Familieforvaltningen har altså ikke mulighed for at kompensere for forældrene økonomi, men kan i stedet hjælpe børnene med deres afsavn, ved at henvise til organisationer der kan hjælpe dem.

Vi er bevidste om, at projektets resultater ikke afspejler den generelle fremgangsmåde, i socialrådgiverens arbejde med fattigdom, i forhold til udsatte børn. Informanterne i projektet udgør et forholdsvis lille udsnit af en større profession. Projektet giver dog et detaljeret indblik i, hvordan socialrådgivere i Børne- og Familieforvaltningen bruger deres viden og forståelse om fattigdom og hvordan de arbejder med denne problemstilling i praksis, i forhold til udsatte børn. Bachelorprojektet formår at bidrage med viden omkring socialrådgiveres arbejdsmetoder i forhold til fattigdomsproblematikken og hvordan deres faglige perspektiver afspejler sig heri. Ligeledes danner projektet grundlag for, hvordan feltet videre kan undersøges, med udgangspunkt i et bredere perspektiv.

Handleforslag

Det følgende afsnit omhandler, hvilke handlemuligheder vi påtænker kunne være ideelle for socialrådgivere, der arbejder med fattigdom hos børn.

Optimering af samarbejde

I socialt arbejde opfattes helhedssynet som “den hellige gral”. Socialrådgiveren skal gennem helhedssynet forsøge at danne overblik over den enkelte borgers sociale problemer, set i sammenspil med hvordan de udvikler sig og deres kompleksitet. Denne kompleksitet kommer til udtryk i eksempelvis arbejdsmarkedet, samspillet med netværket eller som forskellige samfundsopfattelser. Socialrådgiverne skal se borgerens livssituation og vurdere, hvilke ressourcer og begrænsninger de har, ud fra deres viden om forskellige fagområder (Bømler, 2015, s. 140). Helhedssynet hænger sammen med et systemisk perspektiv på borgeren, som “person-in-environment”, hvori der lægges vægt på dynamikken mellem individ og samfund (Hutchinson & Olteidal, 2006, s. 252-253, 281). Gennem interviewene og analysen er vi blevet opmærksomme på, at denne dynamik bliver skabt i samarbejdet mellem socialrådgiveren og barnets netværket, private og offentlige organisationer og forvaltningen. Begge socialrådgivere i vores bachelorprojekt bruger samarbejdspartnere i en stor del af deres arbejde med udsatte familier. Derfor vil vores handleforslag bygge på at optimere dette samarbejde. For socialrådgiverne vil dette handleforslag have fokus på, at være systematisk og helhedsorienteret, hvilket vil gøre deres arbejde med at hjælpe udsatte familier, der lever i fattigdom, nemmere.

Som beskrevet i analysen tydeliggøres det, at informant 1, Kirsten, har større fokus på fattigdomsproblematikken blandt de børn hun arbejder med, hvorimod det område hvorpå informant 2, Mathilde, arbejder, kan handicappet sløre for denne fattigdomsproblematik. Kirsten beskriver at hun arbejder i et projekt, hvori der er fokus på samarbejdet mellem en beskæftigelsesrådgiver og en familierådgiver. Hun beskriver derfor større fokus på denne problematik, idet hun kan se hvor stor betydning økonomien har for en familie. Mathilde beskriver at hun i nogle tilfælde samarbejder med familierådgivere eller beskæftigelsesrådgivere, men har ikke på samme måde fattigdomsproblematikken for øje i hendes arbejde. Vores handleforslag vil derfor have fokus på mere af dette samarbejde mellem beskæftigelse- og familierådgivere, der eksempelvis kan ses i et projekt, som Aalborg Kommune har startet.

Aalborg Kommune har i samarbejde med Skoleforvaltningen, Ældre- og Handicapforvaltningen, Sundhed- og Kulturforvaltningen og Familie- og Beskæftigelsesforvaltningen etableret et projekt, som hedder Projekt Job og Familie. Familierne kommer henholdsvis fra Familiegruppe Øst og Sydvest, men samtidig har familierne en tilknytning til Job- og Aktivhuset i Jobcenter Aalborg. Dette projekt fokuserer på helhedsorienteret og tværfagligt samarbejde omkring udsatte familier og deres problemer. Yderligere bidrager projektet med en bredere sammenhæng mellem familielivet og økonomien, hvor der er fokus på både forældrenes og barnets trivsel. Rådgiverne i projektet arbejder i makkerpar, hvori der er en fra familiegruppen og en fra jobcenteret. Eftersom projektet har kørt i to år og er på vej ind i sit tredje år, er der lavet en opfølgning på disse familier. Familierne beskriver først og fremmest, at de føler en tryghed og ro ved at både familiegruppen og jobcenteret har de samme informationer om familien, så de dermed har mulighed for at danne en fælles forståelse for deres samlede situation. Et andet punkt rådgiverne beskriver er, at hvis der er ro omkring børnenes trivsel og deres situation, kan der fokuseres på forældrene og deres tilknytning til arbejdsmarkedet, i og med at de først kan fokusere på sig selv, når børnene har det godt. Rådgiverne får gennem projektet også større indsigt i andre afdelingers arbejde og giver dem dermed mere åbenhed omkring samarbejdet (Aalborg Kommune, u.å., s. 1-14).

Vores handleforslag er, at familierådgiverne inden for både handicap-, social- og beskæftigelsesområdet skal samarbejde mere. Dette skal gøres ved at familierne, som både har en sag på social og/eller handicapområdet og en sag i jobcentret, skal tilknyttes et team, hvori disse rådgivere har mulighed for at dele informationer om familien og deres situation. Dette giver socialrådgiverne større mulighed for at lave tværfaglige møder, hvori borgeren er deltager og bliver inddraget. På denne måde er det muligt at danne et helhedssyn og hjælpe fattige familier ved, at der kommer mere fokus på de udsatte børn og deres trivsel, hvilket kan føre til forældrenes tilbagevenden på arbejdsmarkedet, som ses i Projekt Job og Familie, så de dermed får mulighed for at forsørge sig selv og sin familie.

Database

Et andet handleforslag er, at der kunne laves en database, hvori det er muligt og lettere for socialrådgiverne at finde hurtigt frem til de frivillige og private organisationer, som kan hjælpe udsatte børn. Både Mathilde og Kirsten beskriver, at de skal være opmærksomme på hvilke private og frivillige organisationer der er, da de ofte skiftes ud. Kirsten beskriver tydeligt

hendes samarbejde med disse organisationer og at hendes muligheder ville være små, hvis ikke de fandtes. Befolkningen, kommunerne og de frivillige skal have adgang til denne database, idet det måske vil blive nemmere at navigere rundt i, hvilke organisationer der er og hvad de kan tilbyde. Organisationerne kan have en kort forklaring omkring, hvad de kan tilbyde af hjælp og hvem de kan tilbyde denne hjælp til, samt oplysninger om hvem der kan kontaktes. Under samme database, kan der laves underkategorier for de enkelte kommuner i hele Danmark, således ville det være nemmere at finde frem til de enkelte organisationer, både for befolkningen og socialrådgiverne.

Skolesocialrådgivere

Gennem interviewene har vi fået viden omkring, hvor vigtige skolesocialrådgiverne er for arbejdet med udsatte børn. Underretninger kommer oftest fra skoler (Danmarks Statistik, 2018a), derfor vil vores tredje handleforslag fokusere på samarbejdet mellem lærere, pædagoger og skolesocialrådgivere. Der skal mere fokus på samarbejdet mellem lærere, pædagoger og skolesocialrådgivere, idet det er lærerne og pædagogerne, som har mulighed for at spotte børns mistrivsel i skolen og dermed kan videregive disse oplysninger til skolesocialrådgiverne. Skolesocialrådgiverne er dem, som lærerne og pædagogerne kan sparre med og drøfte underretninger eller andet, som omhandler børns trivsel i skolen. Skolesocialrådgiverne vejleder lærerne og pædagogerne i hvad de skal gøre, når de er bekymret for et barn. Lærerne og pædagogerne skal inddrage forældrene, hvis de er bekymret for et barn. Der kan opstå usikkerhed og tøven blandt lærerne og pædagogerne, når de skal underrette om et barn, men dette kan en skolesocialrådgiver hjælpe med at håndtere. Dette samarbejde er vigtigt for børnene, idet det handler om at være så forbyggende som muligt. Samarbejdet kan bidrage til at problemerne ikke udvikler sig, og dermed kan de blive håndteret ude på skolerne (Paulsen, 2017). Desuden vil det være oplagt at ansætte flere skolesocialrådgivere på skolerne rundt omkring i landet.

Perspektivering

Med dette afsnit ønsker vi at belyse, hvilke udfordringer der har gjort sig gældende med henblik på, at skaffe relevante informanter til vores bachelorprojekt. Det sidste afsnit vil tage udgangspunkt i de politiske beslutninger, der har været omdiskuteret inden for beskæftigelsesområdet. Vi vil bidrage med reflekterende holdninger, der afspejler forskellige

perspektiver på de politiske beslutninger, som kan have indflydelse på fattigdomsproblematikken i Danmark og hvordan det påvirker børnene.

“Kampen” for at finde informanter

Gennem skriveprocessen af dette bachelorprojekt har der været betydelige forhindringer, idet vi har haft problemer med at finde informanter, der ville bidrage til projektet. Da vi gik i gang med at søge informanter, startede vi med, at sende mails ud til seks forskellige kommuner i Nordjylland. Vi fik efterfølgende afslag fra tre af kommunerne, der begrundede med, at de desværre ikke havde tid eller ikke mente at de direkte kunne arbejde med fattigdom, som et problem. Efter nogen tid uden svar fra de resterende kommuner, tog vi telefonisk kontakt til dem. Desværre også uden held hos de fleste af kommunerne. Dem vi kom igennem til, sendte os videre til andre relevante personer, som desværre ikke svarede. Vi forsøgte yderligere gennem vores netværk at skaffe informanter. Vi tog kontakt til de socialrådgivere vi kendte, som arbejder i forskellige forvaltninger, for at høre, om de kendte nogen, eller selv var interesseret i at deltage. Gennem vores netværk havde vi held med at finde én socialrådgiver fra Børne- og Familieforvaltningen, som gerne ville deltage. Efterfølgende var vores vejleder behjælpelig med, at finde endnu en informant, som også arbejder inden for Børne- og Familieforvaltningen, dog inde for børne- og handicapområdet. Denne “kamp” for at finde informanter resulterede i, at vi begyndte at overveje grundene til, hvorfor socialrådgiverne ikke ønskede at deltage.

Den første grund vi stødte på var tidspres. Dette kan ses i sammenhæng med, at socialrådgiverne inden for Børne- og Familieforvaltningen arbejder med et stort pres, på grund af deres høje sagstal (Paulsen, 2011, s. 20-21). Idet vi havde brug for informanter, som arbejdede inden for børne- og ungeområdet, havde dette perspektiv stor betydning for vores projekt. I et lovforslag fra 2016, som omhandlede et loft på antallet af sager per socialrådgiver, der arbejder inden for børneområdet, hvilket er fremsat i sammenhæng med resultater fra Sverigesprogrammet, kan der ses en betydelig grund til, hvorfor sagstal har stor betydning for socialrådgivere. Sverigesprogrammet gjorde det tydeligt gennem midtvejsevalueringen, at socialrådgivere indenfor børne og ungeområdet skulle have et lavere sagstal, hvilket ville give rådgiverne mulighed for at fordybe sig mere i sagerne og have fagligheden med i deres arbejde (Skipper, Gjerding, Sølvhøj & Sørensen, 2016). Det lavere sagstal ville skabe et bedre arbejdsmiljø for socialrådgiverne, men også få positiv betydning for borgerne i og med, at de ikke ville føle sig som et nummer i rækken (Paulsen, 2011, s. 20-21).

Den anden grund vi stødte på var, at socialrådgiverne som vi kontaktede svarede, at de ikke direkte kunne arbejde med fattigdom, som et problem. I sammenhæng med dette kan der suppleres med, at socialrådgiverne i vores interviews også giver udtryk for, at de ikke kan afhjælpe fattigdom. Men bachelorprojektets overordnet konklusion viser dog, at socialrådgiverne i Børne- og Familieforvaltningen ikke kan afhjælpe fattigdom hos forældrene, men at de arbejder med børns afsavn på grund af forældrenes fattigdom. På baggrund heraf har vi en formodning om, at en væsentlig årsag til vores "kamp" for at finde informanter skyldes det specifikke doxa, der gør sig gældende på socialrådgivernes enkelte arbejdsområder. Det er muligt at socialrådgiverne mener, at de ikke vil kunne bidrage med konstruktive svar og viden under interviewet og derfor har haft forbehold om at deltage. Vores opfattelse bygger desuden på vores analyse, hvori det konkluderes, at doxaen på det enkelte arbejdsområde er afgørende for, hvorvidt der arbejdes med fattigdom eller ej. Hvis en socialrådgivers arbejdsplads har større fokus på andre aspekter end fattigdom, er det nærmest en forudsætning at resten af medarbejderen følger denne logik, da det fremgår som en del af feltets spilleregler. Et eksempel herpå kan findes i projektets analyse der illustrerer, hvordan begge socialrådgivere, bevidst eller ubevidst, følger det doxa, der er gældende, på hver deres arbejdsområde. Hovedpointen er dermed, at hvis socialrådgiverne vi kontaktede, i forhold til vores interviews, ikke har væsentligt fokus på fattigdom i deres daglige arbejde, er det formålsløst at deltage i et interview, hvor omdrejningspunktet er dette emne.

Fattigdomsdiskursen i Danmark

Er der fattigdom i Danmark eller ej? Fattigdomsdebatten er et meget omdiskuteret emne og blandt de politiske partier er der stor uenighed om netop dette spørgsmål. I vores bachelorprojekt tager vi udgangspunkt i en relativ fattigdomsforståelse i Danmark og har desuden opnået viden om de konsekvenser fattigdom medfører. Socialrådgivere er de fagfolk, der skal hjælpe de socialt udsatte i samfundet, herunder fattige og de har derfor et stort ansvar, i forhold til at hjælpe disse familier og deres børn. Dog er mulighederne begrænsede, specifikt med udgangspunkt i lovgivningen og socialrådgiverne må ty til andre metoder og inddrage frivillige og private organisationer. Selve professionsgrundlaget for socialrådgivere påpeger endda, at socialrådgivere har til formål at afhjælpe fattigdom. Presset på socialrådgivere er derfor stort. Regeringen og samfundet har en forventning til, at de professionelle hjælper de fattige familier, der har behov, men hvordan skal dette konkret udføres i praksis, når lovgivningen ikke giver socialrådgivere mulighed hertil? Fremfor at ty til socialrådgiverne for svar, kunne opmærksomheden i stedet rettes mod regeringen med henblik på deres politik og

se på hvilken diskurs, der sættes for emnet fattigdom. Der er langt fra enighed om, hvad fattigdom er og hvordan det konkret skal defineres og måles. Dette afspejler sig især i den politiske diskussion, der har foregået de seneste år, hvor der har været stor uenighed om fattigdom og hvordan det skal gribes an. Joachim B. Olsen fra Liberal Alliance har klart udtrykt en holdning om, at der ikke eksisterer reel fattigdom i Danmark (Jakobsen, 2013). Mange andre af de politiske partier, er dog uenige i dette udsagn og anser fattigdomsproblematikken i Danmark, som værende stor. Det politiske parti Enhedslisten, er et eksempel på et af de partier der mener, at fattigdomsdebatten er vigtig. Ifølge Enhedslisten ønsker de at tage kampen op mod fattigdom og har førhen indkaldt til høring med en række eksperter, der skulle komme med input til, hvordan fattigdom bedst kan bekæmpes (Enhedslisten, u.å.).

Fattigdom er således altid til diskussion og den offentlige politiske diskurs er afhængig af den siddende regering og deres politiske perspektiver i forhold til emnet. Vi mener, at den offentlige politiske diskurs netop er vigtig, da den er bestemmende for, hvordan størstedelen af samfundet forstår fattigdom og hvad der menes, når man taler om fattigdom i Danmark. Vi er dog opmærksomme på, at der findes subkulturer i samfundet, der ikke er enige og har andre holdninger hertil. Den dominerende diskurs afspejler derfor ikke hele samfundets holdning, i forhold til emnet fattigdom. Vores opfattelse er, at fattigdomsdiskursen kan påvirke borgerne i samfundet og deres perspektiver på emnet. Det kan ligeledes være med til at ændre lovgivningen og politikken omkring fattigdom kommer dermed til at berøre de fattige familier i Danmark, når diskursen ændres.

Der er flere fattigdomsdiskurser i Danmark og nogle er mere fremherskende end andre. Vi er bevidste om, at én af diskurserne tager udgangspunkt i, at der ikke eksisterer fattigdom i Danmark, da ingen i den danske befolkning er i overlevelsestruet nød, på baggrund af deres økonomiske situation. Vi lever i et velfærdssamfund, hvor den offentlige forsørgelse hjælper borgere i nød og ydelserne er derfor tilstrækkelige for at undgå fattigdom. Ender man på trods heraf i fattigdom, er det selvforskyldt og skyldes en uansvarlig håndtering af sin økonomi (Müller et. al., 2015, s. 31-32). Joachim B. Olsen er enig i, at det enkelte individs levemåde handler om de valg personen træffer med hensyn til sin økonomi. Ifølge Olsen er økonomisk ulighed, altså et udtryk for de personlige økonomiske valg der træffes og uligheden er derfor selvforskyldt og på ingen måde uretfærdig (Hvass, 2017).

Vores holdning til problematikken omkring fattigdom, tager udgangspunkt i socialpolitikken og vi mener hovedsageligt, at stramningerne og de lave ydelser, der er på

beskæftigelsesområdet, bidrager til denne problematik i Danmark. Heri mener vi, at de lave sociale ydelser medfører, at modtagerne ikke har en tilstrækkelig økonomi til rådighed og derfor må leve i økonomisk trængsel. Hele idéen med at nedsætte de sociale ydelser byggede på et beskæftigelsesfremmende perspektiv. Idéen ved at sænke de sociale ydelser var, at det ville blive mindre attraktivt for modtagerne at være på offentlig forsørgelse og skabe dermed incitament for den enkelte i forhold til at få et job og blive selvforsørgende (Müller et. al., 2015, s. 11 og 14). Vi mener dog ikke, at en lav ydelse bidrager med andet, end at give modtagerne et mindre rådighedsbeløb hver måned. Ifølge vores bachelorprojekt kan vi se, at det har en negativ indflydelse på familierne og skaber afsavn for børnene. For nogle borgere kan stramningerne muligvis øge incitamentet til at søge arbejde, men for andre kan det skabe stressorer for forældrene i familien, der vil have svært ved at få hverdagen til at hænge sammen.

Børnene mærker konsekvenserne af de politiske tiltag

I 2016 valgte regeringen at indføre kontanthjælpsloftet og 225-timers reglen. Siden indførelsen af disse tiltag, har det store spørgsmål været, om det giver incitament til selvforsørgelse og får flere i beskæftige eller om det ganske enkelt rammer børnene. I vores bachelorprojekt belyser vi, hvilke konsekvenser forældrenes lave økonomi kan få for børnene og hvilke betydelige afsavn det vil skabe for dem. Nogle forældre vil muligvis formå at skærme børnene fra de konsekvenser, som fattigdom medfører, mens andre børn vil blive hårdt ramt. Ifølge Mødrehjælpen beskrives det, at det kan ramme børns sundhed og deltagelse i fællesskabet med andre børn, hvis forældrene ikke har tilstrækkelig økonomi, til at give børnene det nødvendige. Det kan derfor diskuteres, hvorvidt konsekvenserne for børnene er for høj en pris at betale, for at kunne lave besparelser på ydelserne. Mange familier vil stå med færre penge mellem hænderne hver måned og vil få svært ved at få hverdagen til at hænge sammen, hvis de ikke formår at finde et job. Mangel på job vil kunne betyde, at forældrene ikke vil kunne tilbyde børnene de samme muligheder som før og det vil, som tidligere nævnt, få konsekvenser for børnene (Mødrehjælpen, 2019b). På baggrund af vores projekt ved vi, at disse konsekvenser kan vise sig i form af afsavn og skabe stigmatisering og eksklusion, med mere. Dansk Socialrådgiverforening er enig i, at de nye regler sender børn ud i fattigdom. De har sammen med organisationer, der varetager børns behov, dannet alliancen *Børn i Fattigdom – Nej tak!*. I et åbent brev til Folketinget beskriver alliancen, hvordan tusinde af børn rammes af de lave ydelser, så det bliver nødvendigt for familierne at spare på vigtige udgifter. Brevet havde fokus på bekæmpelsen af børns fattigdom i Danmark og at kontanthjælpsloftet, 225-timers reglen og integrationsydelsen er de store syndere, som gør, at flere børn lever i fattigdom. Brevet lagde

vægt på, at der ønskes løsninger på problemerne, men at der er behov for politikernes hjælp (Børn i fattigdom - Nej tak!, 2017).

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd beskriver, hvordan kontanthjælpsloftet fik fattigdommen i Danmark til at stige til hidtil usete højder (Andersen, 2019). At vokse op i fattigdom får betydelige konsekvenser for børnene og det nye midlertidige tilskud til de børnefamilier, som er ramt af kontanthjælpsloftet, mener vi, derfor er vigtigt. Som beskrevet i problemfeltet, er tilskuddet et midlertidigt økonomisk supplement til de børnefamilier, som er ramt af kontanthjælpsloftet og de lave ydelser, som dermed ikke kan få økonomien til at hænge sammen. Børnetilskuddet har dog fået kritik fra Venstre, der mener, at regeringen nu vil belønne folk for ikke at arbejde. Samlet set vil det nye tilskud dog hjælpe 28.000 børn, der er ramt af fattigdomsydelserne, som blev indført af den tidligere regering (Andersen, 2019). Den tidligere beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen forsvarer dog kontanthjælpsloftet og mener, at det vigtigste der kan gøres for børnene er, at få forældrene i job. Han mener at kontanthjælpsloftet og 225-timers reglen understøtter dette, da det dermed bedre kan betale sig at arbejde. Poulsen udtaler; ”Regeringen har den meget klare holdning, at det altid skal kunne betale sig at arbejde, og derfor har vi indført de her regler, som man så kan være uenig i eller ej” (Olesen, 2018).

Den politiske debat har altså flere aspekter i forhold til fattigdom og uenigheden mellem de politiske partier er stor. Vi mener dog, at det nye tilskud er et skridt i den rigtige retning, da det forhåbentligt kan afhjælpe de konsekvenser, det kan få for børn at vokse op i fattigdom.

Litteraturliste

Aalborg Kommune (u.å.). *Projekt Job og Familie - Status efter første år*. Lokaliseret den 10. december 2019 på:

<https://www.aalborg.dk/usercontrols/AalborgKommune/Referater/Pdf.aspx?pdfnavn=20212655-20243992-34.pdf&type=bilag&pdfid=108130>

Aalborg Kommune (2018). *Redegørelse for mulig brug af Servicelovens § 11 og § 52 ved skolevægring*. Lokaliseret den 31. oktober 2019 på:

<https://www.aalborg.dk/usercontrols/AalborgKommune/Referater/Pdf.aspx?pdfnavn=19203746-18762443-10.pdf&type=bilag&pdfid=94315>

Aarhus Kommune (2019). *Kan jeg få friplads i 2019? Sådan er reglerne*. Lokaliseret den 28. december 2019 på:

<https://www.aarhus.dk/borger/pasning-skole-og-uddannelse/pasning-0-6-aar/takster-tilskud-og-betaling/okonomisk-friplads/kan-jeg-faa-friplads-i-2019-saadan-er-reglerne/>

Andersen, L. (2019). *Useriøs kritik når regeringen hjælper fattige børn*, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd. Lokaliseret den 16. december 2019 på:

<https://www.ae.dk/artikler/regeringen-bliver-moedt-af-userioes-kritik-naar-de-hjaelper-fattige-boern>

Benjaminsen, L., Enemark, M., H. & Birkelund, J., F. (2016). *Fattigdom og afsavn - Om materielle og sociale afsavn blandt økonomisk fattige og ikke-fattige*, SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Lokaliseret den 15. oktober 2019 på:

<https://www.vive.dk/da/udgivelser/fattigdom-og-afsavn-6388/>

Beskæftigelsesministeriet (u.å.). *Aftale: Nyt midlertidigt børnetilskud til fattige familier*. Lokaliseret den 17. december 2019 på:

<https://bm.dk/arbejdsomraader/aktuelle-fokusomraader/midlertidigt-boernetilskud/>

Bilstrup, M. (2018). *Fattigdom er skadeligt - uanset hvor man kommer fra*, Dansk Socialrådgiverforening. Lokaliseret den 17. oktober 2019 på:

<https://socialraadgiverne.dk/debatindlaeg/fattigdom-er-skadeligt-uanset-hvor-man-kommer-fra/>

Bo, K., Guldager, J. & Zeeberg, B. (2017). *Udsatte børn – Et helhedsperspektiv* (3. udgave). Akademisk Forlag.

Bømler, T. (2015). *Det sociale arbejdes organisering*. Hans Reitzels Forlag.

Børn i fattigdom - Nej tak! (2017). *Børn i fattigdom? - Nej tak - Åbent brev om børnefattigdom - Folketinget bør bekæmpe børnefattigdom i Danmark*. Lokaliseret den 16. december 2019 på:

<https://www.socialraadgiverne.dk/wp-content/uploads/2017/05/2017-01-AabentBrevOmBoernefattigdom.pdf>

Børnerådet (2016). *Børn og unge, der lider af afsavn, udelukkes fra fællesskabet*, Børneindblik nr. 6/2016. Lokaliseret den 15. oktober 2019 på:

https://www.boerneraadet.dk/media/189289/BRD_Boerneindblik_Nr616_Afsavn.pdf

Børnerådet (u.å.). *FN's Børnekonvention er fundamentet for Børnerådets arbejde*. Lokaliseret den 15. oktober 2019 på:

<https://www.boerneraadet.dk/boernekonventionen>

Caspersen, S. (2018). *Fattigdom i Danmark – Sørgelig rekord: Der har aldrig været flere fattige børn*, Arbejdsbevægelsens Erhvervsråd. Lokaliseret den 15. oktober 2019 på:

https://www.ae.dk/sites/www.ae.dk/files/dokumenter/analyse/ae_sorgelig-rekord-der-har-aldrig-vaeret-flere-fattige-born.pdf

Center for frivilligt socialt arbejde (2017). *Ny CFSA-undersøgelse: Samarbejde mellem civilsamfundet og kommuner vokser*. Lokaliseret den 14. november 2019 på:

<https://frivillighed.dk/nyheder/ny-cfsa-undersogelse-samarbejde-mellem-civilsamfundet-og-kommuner-vokser>

Danmarks Statistik (2018a). *Antallet af underretninger stiger fortsat*. Lokaliseret den 10. december 2019 på:

<https://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/nyt/GetPdf.aspx?cid=29495>

Danmarks Statistik (2018b). *Fattigdomsindikatorer er ikke en ny fattigdomsgrænse*. Lokaliseret den 15. oktober 2019 på:

<https://www.dst.dk/da/presse/Pressemeddelelser/2018/2018-07-16-fattigdomsindikatorer-er-ikke-en-ny-fattigdomsgraense>

Danmarks Statistik (2019). *Relativ fattigdom*. Lokaliseret den 15. oktober 2019 på:

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwj3gpj_2dzkAhVyAhAIHVILCgQQFjAAegQIBBAC&url=https%3A%2F%2Fwww.dst.dk%2Fext%2Farbejde-loen-og-indkomst%2FRelativ_fattigdom_SDG--pdf&usg=AOvVaw0MY25oRmASxmhxxkks8SPh

Ekspertudvalget om fattigdom (2013). *En dansk fattigdomsgrænse – Analyser og forslag til opgørelsesmetoder*, Socialudvalget. Lokaliseret den 15. oktober 2019 på:

<https://www.ft.dk/samling/20121/almdel/sou/bilag/263/1257640.pdf>

Engen, M., Østergaard, P., Olsen, J., B., Ringø, P. & Nielsen, F. (2016). *Projektskrivning på socialrådgiveruddannelsen ved Aalborg Universitet - En introduktion til anvendt metodik ved udformning af PPL-baseret projektrapporter*. Forfatterkollegiet, Aalborg Universitet.

Enhedslisten (u.å.). *Fattigdom i Danmark*. Lokaliseret den 17. december 2019 på:

<https://org.enhedslisten.dk/tema/fattigdom-i-danmark>

Grønnow, L., C. (2013). *Det moderne gennembrud - Danmark i slutningen af 1800-tallet*, Nationalmuseet. Lokaliseret den 15. oktober 2019 på:

https://natmus.dk/fileadmin/user_upload/natmus/undervisning/dokumenter/dk_historier/det_moderne_gennembrud_2.pdf

Gyldendal - Den Store Danske (2009). *Eksistensminimum*. Lokaliseret den 19. november 2019:

http://denstoredanske.dk/Sprog,_religion_og_filosofi/Sprog/Fremmedord/ek/eksistensminimum

Guldager, J. (2015). *Videnskabsteori – En indføring for praktikere*. Akademisk Forlag.

Hansen, S., J. (2013). *Sociologi i socialrådgivning og socialt arbejde*. Hans Reitzels Forlag.

Hougaard, M. & Højbjerg, L., R. (2015). *Socialt arbejde med børn, unge og familier*. Hans Reitzels Forlag.

Hummelgaard, P. (2019). *L 45 Forslag til lov om et midlertidigt børnetilskud til visse forsørgere*, Folketinget. Lokaliseret den 17. december 2019 på:

<https://www.ft.dk/samling/20191/lovforslag/L45/index.htm>

Hutchinson, G., S. & Oltedal, S. (2006). *Modeller i socialt arbejde* (2. udgave). Hans Reitzels Forlag.

Hvass, J. (2017). *Liberal Alliance: Den økonomiske ulighed i Danmark er selvforskyldt*, Jyllands-Posten. Lokaliseret den 16. december 2019 på:

<https://jyllands-posten.dk/politik/ECE9740349/liberal-alliance-den-oekonomiske-ulighed-i-danmark-er-selvforskyldt/>

Ingemann, J., H., Kjeldsen, L., Nørup, I. & Rasmussen S. (2019). *Kvalitative undersøgelser i praksis*. Samfundslitteratur.

Jakobsen, J. (2013). *Joachim B. Olsen: Fattigdomsgrænse er til grin*, Jyllands-Posten. Lokaliseret den 17. december 2019 på:

<https://jyllands-posten.dk/indland/article5585351.ece/>

Jensen, B., M. & Schiermacher, I. (2016). *Udsatte voksne og socialt arbejde*. Hans Reitzels Forlag.

Korsgaard, K. & Outzen, M. (2019). *Statsministeren om fattigdomsgrænse: Familier med 20.000 efter skat er ikke fattige*, Altinget. Lokaliseret den 16. december 2019 på:

<https://www.altinget.dk/artikel/statsministeren-om-fattigdomsgraense-familier-med-20000-efter-skat-er-ikke-fattige>

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Interview - Det kvalitative forskningsinterview som håndværk* (3. udgave). Hans Reitzels Forlag.

Lauritzen, D., B. & Friis, S., E. (2019). *Regeringen uddeler kvart milliard til fattige børnefamilier*, Altinget. Lokaliseret den 15. oktober 2019 på:

https://www.altinget.dk/artikel/regeringen-uddeler-kvart-milliard-til-fattige-boernefamilier?fbclid=IwAR24t08Pd8Zx55EsEfsVVhgkFCPWYH80URyiYxw1_j4c5cd2hgyE8kBbEyw

Lund, H., H. (2012). *Fra welfare til workfare: Mette Frederiksen i skift fra velfærds- til "arbejdspolitik"*. Forlaget Alternativ, Småskrift nr. 43. Lokaliseret den 15. oktober 2019 på:

<http://www.henrikherloevlund.dk/wp-content/uploads/artikler/MetteFrederiksenfrawelfaretilworkfare.pdf>

Løvskov, E., P. (2015). *Børn og unge på tværs - Undervisning i tværprofessionelt samarbejde på professionsbacheloruddannelser*. Lokaliseret den 14. november 2019 på:

<http://nububupt.dk/download/nubu-bog/NUBU-bog-wpdmdl=737&ind=6TSprkXSuFlitqfc5eznhyAL8CkyxXMJ4zafeCR4Qac.pdf>

Meeuwisse, A. & Swärd, H. (2014). *Perspektiver på sociale problemer* (2. udgave). Hans Reitzels Forlag.

Mujinovic, S. (2018). *Hensigtserklæringer er ikke nok...*, Socialrådgiveren 10/18. Lokaliseret den 15. oktober 2019 på:

<https://socialraadgiverne.dk/wp-content/uploads/2018/10/2018-10-Socialraadgiveren.pdf>

Müller, M., Hussain, M., A., Larsen, J., E., Hansen, H., Hansen, F., K. & Ejrnæs, M. (2015). *Fattigdom, afsavn og coping*. Hans Reitzels Forlag.

Mødrehjælpen (2019a). *En undersøgelse af børnefattigdom i Danmark*. Lokaliseret den 15. oktober 2019 på:

https://moedrehjaelpen.dk/wp-content/uploads/2019/06/Mødrehjælpen-Tema-Børnefattigdom_01-2

Mødrehjælpen (2019b), *Ny undersøgelse fra mødrehjælpen: Børn i fattige familier har ringere sundhed og står ofte uden for fællesskaber*. Lokaliseret den 16. december 2019 på:

<https://moedrehjaelpen.dk/forside/nyheder/ny-undersogelse-fattige-boern-sundhed-og-faellesskaber/>

Nielsen, H., F. (2015). *Regeringen skrotter den officielle fattigdomsgrænsen*, Jyllandsposten. Lokaliseret den 15. oktober 2019 på:

<https://jyllands-posten.dk/premium/indland/ECE8016544/regeringen-skrotter-den-officielle-fattigdomsgraense/>

Olesen, H. (2018). *SF'er: Kontanthjælpsloft sender børn i fattigdom uden at skabe nok job*, Fagbladet 3F. Lokaliseret den 16. december 2019 på:

<https://fagbladet3f.dk/artikel/kontanthjaelpsloft-sender-boern-i-fattigdom-uden-skabe-nok-job>

Paulsen, S. (2011). *SF: Loft over sagstal i regeringsgrundlag*, Socialrådgiveren 03-2011, Dansk Socialrådgiverforening. Lokaliseret den 15. december 2019 på:

https://issuu.com/socialrdg/docs/2011-03_socialraadgiveren/20

Paulsen, S. (2017). *Undersøgelse: Skolesocialrådgivere kan hjælpe børn ud af ekstrem social kontrol*, Dansk Socialrådgiverforening. Lokaliseret den 9. december 2019 på:

<https://socialraadgiverne.dk/undersogelse-skolesocialraadgivere-kan-hjaelpe-boern-ekstrem-social-kontrol/>

Posborg, R., Nørrelykke, H. & Antczak, H. (2016). *Socialrådgivning og Socialt Arbejde - En grundbog* (3. udgave). Hans Reitzels Forlag.

Rask, L. & Jakobsen, S. I. (2012). *Teoretiske perspektiver på arbejdet med ICS*. Socialstyrelsen. Lokaliseret den 25. november 2019:

<https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/teoretiske-perspektiver-pa-arbejdet-med-ics>

Red Barnet (u.å.). *Børnekonventionen*. Lokaliseret den 15. oktober 2019 på:

<https://redbarnet.dk/skole/boerns-rettigheder/boernekonventionen/>

Ringø, P. (2016). *Anvendt videnskabsteori for socialrådgiverstuderende*.

Rådet for socialt udsatte (u.å.). *Fattigdom*. Lokaliseret den 15. oktober 2019 på:

<https://www.udsatte.dk/indsatsomrader/fattigdom/>

Servicestyrelsen (2011). *Håndbog om barnets reform*. Lokaliseret den 15. oktober 2019 på:

<https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/handbog-om-barnets-reform>

Skipper, P., Gjerding, M., R., Sølvhøj J. & Sørensen F. (2016). *Forslag til folkrtingsbeslutning om loft over antal sager pr. socialrådgiver på børneområdet*, Retsinformation. Lokaliseret den 15. december 2019 på:

<https://www.retsinformation.dk/eli/ft/20151BB00100>

Socialstyrelsen (2017). *Barnets Reform*. Lokaliseret den 28. december 2019 på:

<https://socialstyrelsen.dk/tvaergaende-omrader/sagsbehandling-born-og-unge/om-sagsbehandling-born-og-unge/barnets-reform>

Statens Samfundsvidenskabelige Forskningsråd (2002). *Vejledende Retningslinier for Forskningsetik i Samfundsvidenskaberne*. Lokaliseret den 17. oktober 2019 på:

<https://ufm.dk/publikationer/2002/filer-2002/ssf-etik.pdf>

Sørensen, H. (2010). *Fattigdom i børnehøjde - Børns oplevelser af en opvækst i fattigdom*, Center for Alternativ Samfundsanalyse. Speciale. Lokaliseret den 15. oktober 2019 på:

<https://casa-analyse.dk/wp-content/uploads/2016/09/2010-Fattigdom-i-b%C3%B8rnehøjde-%E2%80%93-børns-oplevelser-af-en-opv%C3%A6kst-i-fattigdom.pdf>

Thagaard, T. (2015). *Systematik og indlevelse – En indføring i kvalitativ metode*. Akademisk Forlag.

Vidensskab.dk (2008). *Kulturel bagage bestemmer vores uddannelse*. Lokaliseret den 16. oktober 2019 på:

<https://videnskab.dk/kultur-samfund/kulturel-bagage-bestemmer-vores-uddannelse>

Vilhjalmsdottir, G. (2005). *Leger lige børn bedst? Kulturel kapital og valg*.

UddannelsesGuide. Lokaliseret den 16. oktober 2019 på:

<https://www.ug.dk/flereomraader/videnscenter/vcartikler/leger-lige-boern-bedst-kulturel-kapital-og-valg-gudbjorg-vilhjalmsdottir>

Udenrigsministeriet (1992). *Bekendtgørelse af FN-konvention af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder (* 1)*. Lokaliseret den 28. december 2019 på:

<http://socialforvaltning.lovportaler.dk/ShowDoc.aspx?q=børnekonventionen&docId=bec19920006-full>